

Tuna kyrkogård

Tuna kyrkby 2:1, Tuna socken, Nyköpings kommun, Strängnäs stift,
Södermanlands län

Kulturhistorisk inventering 2017 - 2018

Tuna kyrkogård

Tuna kyrkby 2:1, Tuna socken, Nyköpings kommun, Strängnäs stift,
Södermanlands län

Kulturhistorisk inventering 2017 - 2018

Rapport 2019:2

© 2019 Sörmlands museum

Beställningar kan göras hos:
Landstinget Sörmland
Kultur & Utbildning Sörmland
SÖRMLANDS MUSEUM
Box 314, S-611 26 Nyköping
byggnadsvard@regionsormland.se
www.sormlandsmuseum.se

Författare: Eva Wockatz
Omslagsbild: Tuna kyrka sedd från nordost, SLM D2019-0028
Foto, där ej annat anges: Eva Wockatz
Diarienummer: KN-SLM16-0022

Allmänt kartmaterial: ©Lantmäteriet. Enligt FUK-avtal D-nr: I2018/00115

Nyköping 2019

Innehåll

Inledning

Bakgrund	7
Syfte och upplägg	7
Medverkande	7

Översiktliga beskrivningar

Tuna socken	8
Tuna kyrkomiljö	11
Tuna kyrkoanläggning	13

Historik och utveckling av kyrkogården

Tuna kyrka	17
Tuna kyrkogård	17

Fördjupad beskrivning av kyrkogården

Gamla kyrkogården	31
Utvidgningen i nordost från 1890-talets slut	33
Nya kyrkogårdsdelen	33
Kulturhistorisk värdering	33
Rekommendationer	34

Kulturhistorisk inventering av gravvårdarna

Kulturhistoriska urvalskriterier	36
Inventeringens upplägg	37

Gällande lagar och förordningar

Administrativa uppgifter

Källförteckning

Litteratur	41
Muntliga uppgifter	41
Hemsidor	41
Opublicerat material	41
Arkiv	42

Gravvårdskarta	Bilaga 1
Lista med värdefulla gravvårdar	Bilaga 2
Gravvårdsblanketter	Bilaga 3

1 Utdrag ur Gröna kartans blad (GSD) Nyköping 9H SV med Tuna kyrka markerad.

Inledning

Bakgrund

Föreliggande rapport är en kulturhistorisk inventering av Tuna kyrkogård. Rapporten innehåller en översiktlig beskrivning av kyrkogården och dess gravvårdar. Kyrkan och kyrkogården tillhör Kiladalens församling, som är beställare av arbetet.

Stiftsstyrelsen har med stöd av 4 kap 16 § Kulturmiljölagen beslutat om ersättning för kulturhistoriskt motiverade kostnader i samband med vård och underhåll av kyrkliga kulturminnen, KAE, för inventeringen. Församlingen ansökte 2016 om kyrkoantikvarisk ersättning, så kallad KAE, för en kulturhistorisk inventering av församlingens samtliga kyrkogårdar i Bergshammar, Lunda, Kila och Tuna socken.

Syfte och upplägg

Enligt Riksantikvarieämbetets föreskrifter (KRFS 2012:2, § 11) till 4 kap. Kulturmiljölagen, ska det finnas en vård- och underhållsplan för kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser. Planen ska redovisa hur objekten ska vårdas och underhållas så att det kulturhistoriska värdet inte minskar och deras utseende och karaktär inte förvanskas. Kiladalens församling har i nuläget (2018) inga Vård- och underhållsplaner för sina kyrkogårdar. Den kulturhistoriska inventeringen av församlingens kyrkogårdar är ett första steg mot en vård- och underhållsplan.

Syftet med inventeringen är att göra en kulturhistorisk värdering och övergripande beskrivning av kyrkogården, samt sätta in den i sitt fysiska och historiska sammanhang. Värderingen av kyrkogården innehåller också riktlinjer för den fortsatta användningen. Riktlinjerna ska bidra till att kyrkogårdens karaktär bevaras.

Samtliga gravvårdar har inventerats, även helt nya gravanordningar. Gravanordningarna har delats in, klassificerats, i tre klasser. 1 *Mycket värdefulla*, 2 *Värdefulla* och 3 *Övriga* gravvårdar. De *Mycket värdefulla* och de *Värdefulla* gravvårdarna är sammanställda i en lista och markerade på en gravvårdskarta. De *Mycket värdefulla* gravvårdarna har också fotograferats och dokumenterats på en separat blankett. Se vidare under kapitlet Kulturhistorisk inventering av gravvårdarna.

Utöver platsbesök i samband med inventeringen har även arkivstudier, litteraturstudier och kontakter med hembygdsföreningen och kyrkans personal ingått. Inventeringens upplägg diskuterades vid ett möte med församlingen i september 2016.

Medverkande

Den kulturhistoriska inventeringen har utförts under 2017 - 2018 av Sörmlands museum, byggnadsantikvarie Eva Wockatz. Framtagning av de digitala gravkartorna har påbörjats i ett annat uppdrag av konsultfirman Swescan.

Församlingens representant har varit kyrkoherde Carl-Johan Falk. Urvalet och den slutliga kulturhistoriska bedömningen av gravanordningarna har granskats av en större grupp, där representanter från kyrkorådet, kyrkvaktmästaren och kyrkoherde Carl-Johan Falk från församlingen, samt Tuna hembygdsförening, har medverkat.

Översiktliga beskrivningar

Tuna socken

Tuna socken ligger sydväst om Nyköping. I söder gränsar socknen mot Tunabergs socken, i väster Lunda, i norr Stigtomta och i öster Bergshammar. Tuna socken består av öppen obruten odlingsbygd längs Kilaån i norr och skogsbygd mot Kolmården i söder. En förkastningsbrant finns en knapp kilometer söder om kyrkan. 1.5 kilometer söder om kyrkan ligger det så kallade Jätteberget med en höjd av drygt 70 meter. Sockennamnet Tuna innehåller ordet *tun* vars grundbetydelse är inhägnad. Sockennamnet Tuna visar på en plats av särskild betydelse för centralmakten under järnåldern. I socknens norra del ligger tätorten Enstaberga och kyrkbyn Tuna. I öster ligger tätorten Svalsta, vars östra del ligger i Bergshammars socken och den västra delen i Tuna socken.

I socknen finns ett stort antal fornlämningar, bl a rösegravar, skärvtenshögar och en hällristning från bronsåldern vid Berga-Tuna säteri. Huvuddelen av fornlämningarna är dock knutna till elva gravfält som i huvudsak är daterade till yngre järnåldern. Järnåldersgravfälten och de friliggande gravhögarna ligger i allmänhet i anslutning till den forna vägsträckningen mellan Bergshammars kyrka och sockengränsen mot Lunda socken. Enstaka gravfält ligger i anslutning till järnåldersbebyggelseenheter såsom Svansta (övergivet) och Sörby. En runsten från yngre järnålder finns i socknen. Den står längs landsvägen, vid infarten från väster till Svalsta. Få fynd finns från stenåldern.

När den äldsta järnåldersbebyggelsen etablerades i området stod Östersjöns vatten så högt att en smal havsvik sträckte sig genom hela socknen. Tuna bör ha varit en betydelsefull plats för bygden norr om Kolmården som handels- och kultplats redan mycket tidigt. Därför var det självklart att Tuna medeltida kyrka byggdes i den viktiga byn som då också blev kyrkby.

Tuna socken har medeltida ursprung och fram till 1626 var även Tunabergs socken en del av Tuna socken. Tuna församling var fram till 1962 moderförsamling i Tuna pastorat och mellan åren 1962 - 2006 annexförsamling i Lunda, Tuna, Bergshammar och Kila pastorat. 2006 uppgick församlingen i Kiladalens församling. Socknen ingår i Jönåkers härad. Efter kommunreformen bildades Tuna landskommun 1863 som år 1952 uppgick i Jönåkers landskommun. Sedan 1971 ingår Tuna i Nyköpings kommun.

Socknens äldsta industri låg vid Fada, järnbruket Fada bruk. Här anlades en masugn 1627. Tackjärnet användes till kanongjuteri. Senare byggdes här en kvarn, en såg och ett kraftverk, som var i bruk fram till 1920-talet. Bruk har även funnits vid Pilthyttan, Fågelhyttan och Gålkhyttan. I socknen har bara funnits två säterier. Den ena är Ålbäck, som troligen aldrig blev helt färdigbyggd. Det andra är Berga, som under medeltiden ägdes av Vadstena slott, men senare drogs in till staten. Bland godsets tidiga ägare kan nämnas kung Gustav II Adolf och riksrådet Erik Rynning som uppförde ett säteri här 1642, då Berga by avhystes från platsen för nuvarande Berga-Tuna. Säteriet byggdes ut 1734. Senare ägare är bl a riksrådet och landshövdingen Leonard Ribbing, brukspatron Gerhard von Berchner, samt riksrådet Fredrik Ulric Sparre. Vid Berga-Tuna finns en stor igenväxt herrgårdspark med paviljong. Säteriets ladugård har regionalt klassats som en av Sveriges största ekonomibyggnader. Den tros vara från 1900-talets början och är ca 100 meter lång. Väster om ladugården finns tre lantarbetarbostadshus från sent 1800-tal. Hjärmesta är en stor gård med huvudbyggnad från 1900-talets början. Vid Hagby finns en välbevarad bymiljö från 1800-talet. Vid Urskåla fanns en gård av ålderdomlig karaktär, markerad som bolby (egen bondby) under

sent 1600-tal, men som senare övergått till att vara arbetarbostäder för Berga-Tuna, men den har nu restaurerats till privatbostad.

Järnvägen Järna-Åby byggdes ut i två etapper. Första etappen mellan Järna och Nyköping var klar 1913. 1915 var även sträckan Nyköping-Åby klar. Enstaberga utgjordes på 1600-talet av en gård. Enstaberga fick ett uppsving i samband med att järnvägen anlades och en station förlades här. Stationer förlades också vid Jönåker och Ålberga. Flera hantverkare har startat verksamheter i tätorten, såsom Hultkvists tunnbinderi och Åkerbergs mekaniska verkstad, senare J P Åkerberg & Son. En handelsträdgård anlades i socknen 1910. Ett bryggeri startade 1935, senare ombyggt till trådspinneri, ramfabrik och köksfirma. Enstaberga cementgjuteri grundades 1920. 1966 gick gjuteriet samman med fler fabriker då rörledningsfirman ALFA RÖR AB bildades, senare sålt till KC-betong AB. Enstaberga cementgjuteri finns kvar och heter idag Enstaberga Cement AB. Ett militärt reservflygfält, Fält 10 Larslund/Enstaberga anlades 1939 i socknens norra del men är numera nedlagt. Ett tegelbruk, Tuna tegelbruk har funnits som låg i Svalsta öster om nuvarande Svalstavägen.

Tuna kyrka ligger inom ett område, Kiladalen (D55) som är av riksintresse för kulturmiljövården. Sockenkyrkorna med tillhörande prästgårdar och skolor anges i värdetexten vara en viktig del av uttrycket för riksintresset.

2 Tuna kyrkoanläggning omges i öster av en häck. Vy från sydost (SLM D2019-0029).

3 Vy från vägen som går söder om kyrkan. Till vänster före detta sockenstugan, till höger före detta prästgården och enkelstugan Alphyddan (SLM D2019-0030).

4 Från vänster två bodar, Alphyddan, och den före detta prästgården, numera privatägd, sedd från nya kyrkogårdsdelen som ligger sydväst om kyrkan (SLM D2019-0031).

Tuna kyrkomiljö

Tuna kyrka är belägen i Tuna kyrkby, söder om gamla Riksettan, drygt en kilometer söder om Enstaberga och ca en mil väster om Nyköping. Tuna kyrka uppfördes under 1200-talet och var då en av de större kyrkorna i nuvarande länet. Vapenhus tillkom under 1400-talet och tornet år 1877.

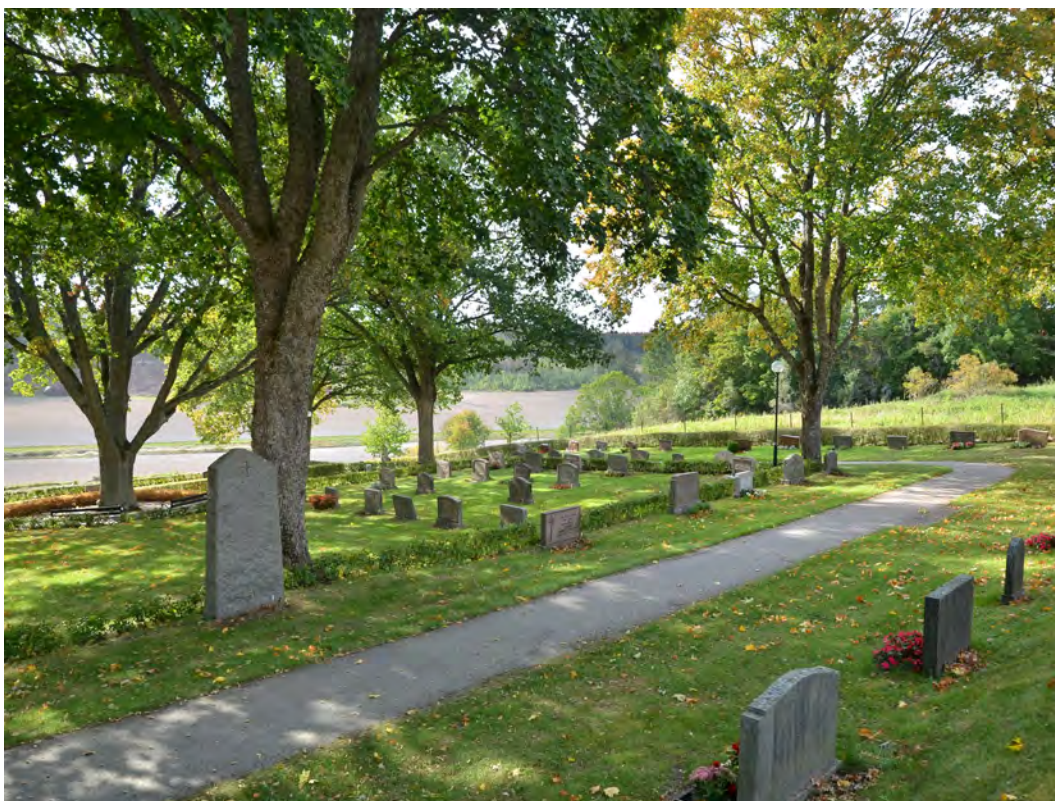
Sydost om kyrkan ligger den tidigare prästgården med tillhörande drängstuga och två bodar. Kyrkoherdebostället har utgjort en gård i kyrkbyn. Den gulmålade manbyggnaden uppfördes 1878-79 och är numera privatägd. Väster om manbyggnaden ligger en timrad rödmålad enkelstuga. Huset var tidigare bostad åt ogifta drängar och kallades Alphyddan. Huset har använts av församlingen, men såldes nyligen till ägaren av prästgården. Väster om denna ligger de enda bevarade ekonomibyggnaderna från den gamla prästgårdsanläggningen, två bodar, den östra använd som sädesmagasin och den västra som vedbod. Vedboden används idag som garage av församlingen. Här fanns tidigare brygghus, rättarstuga, samt flera bodar. Rättarstugan är nu flyttad till hembygdsföreningen och kallas Bagarstugan. Direkt öster om kyrkogården ligger den så kallade sockenstugan, en rödfärgad byggnad, som används som samlingslokal för församlingen. Den uppfördes troligen under 1800-talet och fungerade genom åren bland annat som klockarbostad, barnmorskebostad och kyrkvaktmästarbostad. Här låg också Tuna skola. Den äldre klockargården låg strax norr om kyrkan, där det nu är en parkeringsplats. Längre bort öster om prästgården, på andra sidan vägen, ligger den gamla arrendatorsbostaden med arbetarbostad och ekonomibyggnader. Huset byggdes 1929 men brann och återuppfördes 1930-31.

5 Tuna kyrkoanläggning sedd från sydost med den äldsta kyrkogårdsdelen söder om kyrkan, där flera höga och äldre gravvårdar finns kvar (SLM D2019-0032).

6 Tuna kyrka sedd från nordost. Kyrkogården nordost om kyrkan utvidgades 1896-97. Gravplatserna är orienterade efter utvidgningens sneda utbredning (SLM D2019-0028).

7 Den nyare kyrkogårdsdelen anlades på 1920-talet sydväst om kyrkan (SLM D2019-0033).

Tuna kyrkoanläggning

Allmän karaktär

Kyrkoanläggningen vid Tuna kyrka består av en äldre del i anslutning till kyrkan, en utvidgning i nordost från slutet av 1890-talet och en utvidgning åt sydväst, utförd på 1920-talet. Den medeltida kyrkobyggnaden är uppförd i anläggningens nordvästra del. På kyrkogården har det funnits en klockstapel som stod mellan prästgården och kyrkan. Klockstapeln revs efter att tornet hade uppförts 1877. Gravvårdarna på kyrkogårdens äldre delar utgörs framför allt av äldre anmärkningsvärt höga stående stenar, som främst finns söder om kyrkobyggnaden. Samtliga är vända mot öster. På gamla delen finns också flera äldre järnkors, som numera är uppställda vid vapenhusets västra fasad och vid sakristians norra fasad. Utvidgningen i sydväst från 1920-talet är strikt arkitektoniskt planerad. På kyrkogårdsutvidgningen finns i huvudsak gravvårdar från mitten av 1950-talet och framåt. En minneslund finns på sydvästra utvidgningen.

Omgärdning och vegetation

Den äldre delen av kyrkogården omges av en kallmurad terrassmur i söder och sydväst. Övriga delar avgränsas av låga häckar. Innanför avgränsningen är en del träd från en äldre trädkrans bevarade. Den sydvästra delen av kyrkogården omges av en låg häck i väster, norr och öster. I söder är kyrkogården öppen mot angränsande odlingsmark och Kilaån.

Kyrkogården är gräsbevuxen. Låga häckar avgränsar gravkvarteren på kyrkogårdsutvidgningen i sydväst. Äldre träd, ek och lönn, finns kvar norr om kyrkan och på kyrkogårdsutvidgningen.

Ingångar

Kyrkan har två parkeringar, en öster om och en nordväst om kyrkan. Den äldre kyrkogården nås från en ingång i öster som markeras av svartmålade grindstolpar av järn. Övriga ingångar utgörs av öppningar i häcken.

Ingången till utvidgningen i sydväst flankeras av putsade, ljus gulkalkade grindstolpar med kopparplåtstäckta tälttak krönta av klot och kors. I ingången sitter svartmålade järngrindar. Kyrkogårdsutvidgningen ligger i en sluttande lägre slänt. Till kyrkogårdsutvidgningen leder en trappa av granit med svartmålade järnräcken på sidorna.

Gångssystem

På den äldre delen finns en asfalterad gång som går söder om kyrkobyggnaden, fram till kyrkans sydportal i vapenhuset och fram till tornets ingång i väster. Gången ansluter i väster till en asfalterad gång som går utanför kyrkogårdsmuren i väster.

En grusad gång leder fram till kyrkogårdens minneslund på sydvästra kyrkogårdsutvidgningen. Övriga grusgångar är igenväxta med gräs.

Minneslund

Minneslunden är placerad på sydvästra kyrkogårdsutvidgningens mittdel. Minneslunden invigdes år 1998. En platt rundel är uppbyggd med hjälp av en halvcirkelformad naturstensbekladdad mur i söder. Rundeln är stensatt med gatsten och i söder innanför muren växer en låg buxbomshäck. I mitten växer en stor ek och i norr är två bänkar placerade. Minneslunden nås via en grusad gång i öster och väster. En ljusbärare finns väster om rundeln.

8 Den äldre delen av kyrkogården omges i väster av en kallmurad terrassmur (SLM D2019-0034).

9 Den nyare kyrkogårdsdelen i sydväst ligger i en sluttning och nås via putsade grindstolpar som flankerar en trappa (SLM D2019-0035).

10 I söder är kyrkogårdsutvidgningen öppen mot angränsande odlingsmark och Kilaån (SLM D2019-0036).

11 Minneslunden som anlades 1998 (SLM D2019-0037).

12 På den gamla kyrkogårdens norra del står ett tidigare bårhus troligen uppfört vid mitten av 1900-talet (SLM D2019-0038).

13 Det före detta bårhuset sett från parkeringen nordväst om kyrkan (SLM D2019-0039).

Kyrkan och övriga byggnader

Tuna kyrka består av ett långhus, ett smalare och lägre, rakt avslutat kor i öster, sakristia i norr, vapenhus i söder och ett torn i väster. Fasaderna är spritputsade och avfärgade i ljust gult med dörr- och fönsteromfattningar samt blinderingar i slätputs. Kyrkans sadeltak är spånklädda medan tornspiran har skivtäckning av kopparplåt.

På den gamla kyrkogårdens norra del står ett tidigare bårhus och en transformatorstation, troligen uppförda i mitten av 1900-talet. Bårhuset har en betonggjuten, svartmålad sockel. Fasaderna är murade, spritputsade och avfärgade i ljust gul kulör. Dörrarna är klädda med kopparplåt. Byggnadens sadeltak har spåntäckning med mönsterläggning i samma utförande som kyrkans sakristia och vapenhus. Vindskivorna är tjärade ochnockplåten är utförd av svartmålad plåt. Takfallen är försedda med hängrännor och stuprör av kopparplåt.

Transformatorstationens fasader är spritputsade och avfärgade i ljust gul kulör. Dörrarna är klädda med kopparplåt. Byggnaden har ett platt gjutet tak.

Historik och utveckling av kyrkogården

Tuna kyrka

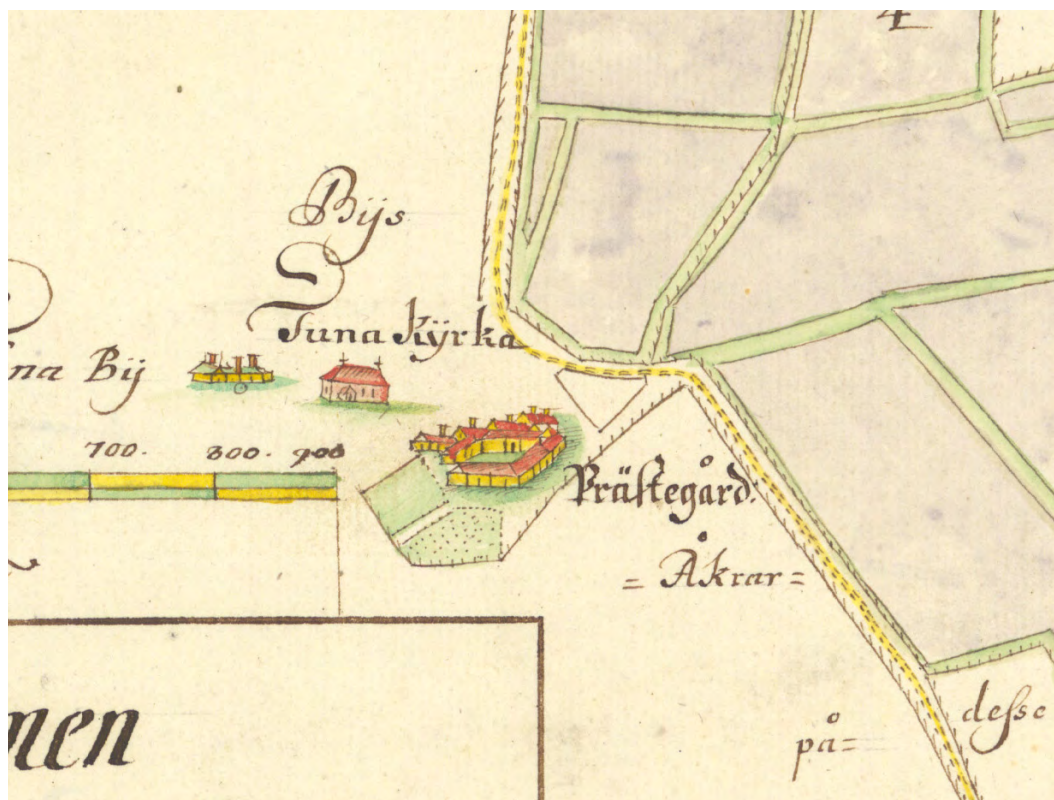
Tuna kyrka uppfördes troligen under 1200-talets andra hälft. Den tros då ha bestått av ett rektangulärt långhus och ett smalare, lägre kor i öster samt sakristia i norr. Koret och sakristian valvslogs från början. Under medeltiden försågs kyrkan med kalkmålningar, idag endast bevarade över triumfbågen mellan långhuset och koret. Under 1400-talet uppfördes ett vapenhus av tegel framför kyrkans sydportal. Fasaderna som tidigare stått med teglet bart spritputsades och kyrkans fönsterbågar byttes ut mot nya i gjutjärn. År 1877 uppfördes västtornet. Samtidigt revs klockstapeln som då blev överflödiga.

Tuna kyrkogård

Gamla kyrkogården

Den äldsta kyrkogården bör ha anlagts i kyrkobyggnadens närhet i samband med kyrkobyggandet på 1200-talet och bör ha omgett hela byggnaden. Äldre gravar var ofta enkla och markerades med en gravkulle. Ibland var de försedda med enkla träkors eller stående stenar.

Den tidigaste kartan i Lantmäteriets arkiv där Tuna kyrka avbildas är från år 1677. På kartan är kyrkan, Tuna by och Prästgård inritad. Kyrkogårdens begränsning är dock inte inritad på denna karta. Inte heller på kartan från 1699, se bild 14. I kyrkolagen som kom 1686 beslutades att alla kyrkogårdar skulle inhägnas. Inhägnaderna bestod oftast av timmer och benämndes då kyrkbalcar. Dessa hade som syfte att markera kyrkogården, den vigda jorden, men också att hålla djuren ute. 1764 togs ett generellt beslut i landet att kyrkogårdarna i landet skulle omgärdas av naturstensmurar. I landsarkivet i Uppsala förvaras församlingens ritningar. Här finns en ritning av Tuna bys och prästgårdsåker och ängar från 1764, den tidigaste kartan där kyrkogårdens utbredning är inritad, se bild 15. Kyrkogården har en nästan kvadratisk form. Här är klockstapeln som då stod sydost om kyrkans kor inritad. I söder ligger Tuna prästgård, i öster ligger Klockarstugan och i norr fattigstugan.

14 Tuna by år 1699. Öster om Tuna kyrka ligger prästgården, Lantmäteriet. Akt C84-52-1.

15 Karta över Tuna bys och prästgårdsåker och ängar från 1764 inför Laga skiftet. Uppsala landsarkiv, SE/ULA/11606.

Fram till början av 1800-talet fick begravingar utföras inne i själva kyrkobyggnaden. 1815 kom en förordning för hela riket som gjorde att det blev förbjudet att gravsätta någon person inne i kyrkan. Det var rika och adliga personer som hade möjlighet att köpa till sig en plats inne i kyrkan. I Tuna kyrka, i långhusets golv, finns flera gravhällar. Kyrkans golv lades om 1806 då man använde sig av många äldre gravhällar från kyrkan och kyrkogården, vars ägare är obekanta. I koret ligger delvis på ursprunglig plats tre gravhällar. Den ena är en sten över Jonas Stare, Hjärmesta och hans hustru, från 1724. Den andra över prosten Olaus Bononis med familj, från 1688. Den tredje över Hubert de Besche och hans första hustru, från 1658. Vid en inventarieuppteckning år 1830, gjord av prosten och kyrkoherden i Tuna Johan Hellberg, över Tuna kyrka så uppges det finnas sju gravhällar i kyrkan:

- 1 PIS IHS KGD BOD 1663 (vid sakristiedörren)
- 2 GWMN I STAARE I ERIKSD Af HJERMESTA 1724 (norra sidan om altaret)
- 3 Gud min tröst INRF OBSG ENDG anno 1668 (södra sidan om koret, troligen kyrkoherden Olai Bononis Palmberg)
- 4 Mitt för altaret, O O R och MND (? svårläst).
- 5 Södra sidan av den ...(?) svårläst)... utan inskription.
- 6 Nedan om no 4. "Här under hvilar Maria Rosenhett...M Hybert De Besch fordom ...som af-somnade d 21 januari 1648...anno 1658.
- 7 På gången nedan om no 6 på vars inskription inte finns mer läsligt än A I S och M T D.

På kyrkogården angavs vidare att en klockstapel fanns, sydost om kyrkan. "En hög vacker och i bästa stånd nu varande klockstapel af träd på säker stenfot med 2ne välljudande klockor af metall". Klockstapeln var nyligen renoverad, enligt uppteckningen. Vidare skrivs att "På kyrkogården finnas alldeles inga gamla monumenter, ej heller några grafstenar". Vidare skrivs att det fanns en skola, ett fattighus, ett sockenmagasin inrättat 1785, ett fattigmagasin inrättat 1782, samt ett skolmagasin skänkt 1812.

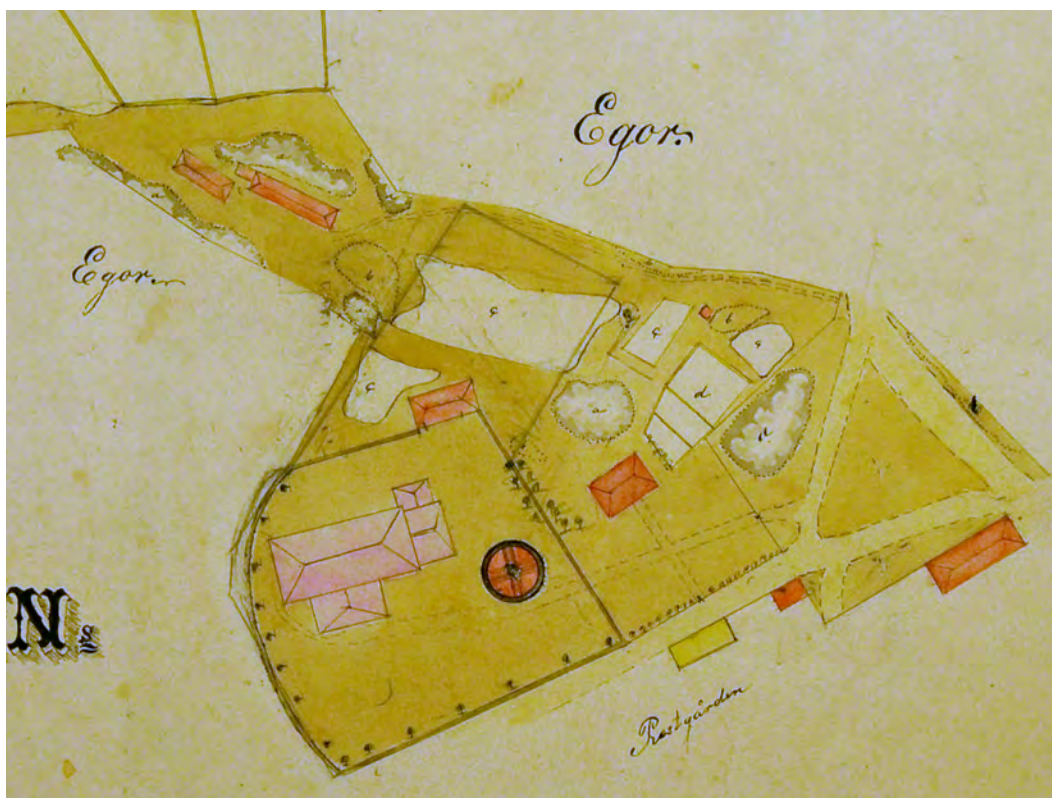
Laga skifte var en jordbruksreform som beslutades år 1827, men genomfördes i praktiken senare i många byar. Reformen innebar att bönderna fick sin mark samlad på ett och samma ställe, med följd att tomter bytte ägare, "skiftades", och byggnader flyttades. Vissa var därmed tvungna att flytta från sin mark, och ofta infördes nya gårdsnamn. Vid det Laga skiftet upprättades en karta år 1853, i samband med delning av hustomter, äng och utmark, samt delning av åkerjorden, se bild 16. Kyrkans område innefattar på denna kartan även klockarstugans tomt. I landsarkivet i Uppsala finns också en karta över Tuna sockens kyrkojord år 1862, se bild 17. Här är klockstapeln som då stod sydost om kyrkans kor inritad. Stapeln är inritad med en cirkulär huv, och två krysslagda syllstockar. På ritningen syns också en byggnad som stod i kyrkogårdens norra gräns. En trädkrans omgärdar kyrkogården i söder och väster. I öster ligger Klockaregården (a-e) och i söder ligger prästgården. I öster går en allé från prästgården. 1877 uppfördes tornet intill långhusets västra gavel. Då revs också klockstapeln. På odaterade äldre fotografier, tagna efter det att tornet har uppförts, syns den äldre sockenstugan öster om kyrkan och en rödfärgad bod i norr, vilket är byggnaden som syns i norr på kartan bild 17.

Utvidgningar av kyrkogården

1896-97 utvidgades kyrkogården åt nordost. På landsarkivet finns två odaterade skisser av området, se bild 20 och 21. I februari 1879 upprättades ett lagfartsprotokoll för denna utvidgning. 1/2 mantal av kronoskattehemmanet Tunaby såldes av makarna C Axel Andersson och hustru

16 Karta över Tuna kyrkogård vid Laga skiftet 1853, Tuna nr 1-3, 5. Lantmäteriet, lantmäteristyrelsen. Akt C84-52-7.

17 Tuna sockens kyrkojord 1862 med klockstapeln sydost om kyrkans kor. En trädkrans omgärdar kyrkogården i söder och väster. Uppsala landsarkiv, SE/ULA/11606.

Anna S Olsdotter, till utvidgning av kyrkogården och för det nybyggda tornet vid västra ändan av kyrkan. På området fanns kyrkans materialbod, byggnaden i norr. Enligt protokoll daterat 22 april 1876 framgår det att området arrenderades ut på 50 års tid med ett årligt arvode av 1 kr 50 öre. I landsarkivet finns ett osignerat och odaterat förslag med planteringar upprättade för gamla kyrkogården, se bild 20 och 22.

Köpegravar benämns större gravplatser som församlingens invånare fick möjlighet att köpa. Till viss del var det möjligt att välja ut vilken gravplats som man ville ha, d v s var man senare skulle begravas. Köpegravarna var ofta förlagda utes efter kyrkogårdens yttre linje intill stenvallen och trädkransen. Allmänna linjegravar benämndes gravplatser som var avsedda för personer med lägre inkomst. Här kunde invånarna inte på samma sätt köpa sin gravplats och de hade heller inte möjlighet att välja placering. Av kostnadsskäl begravdes invånarna istället ”på en rad” i tidsföljd, d v s efter hand som befolkningen gick bort. På detta sätt kunde familjemedlemmar hamna långt ifrån varandra. Linjegravar var ofta förlagda i speciella gravkvarter, ibland innanför omgivande köpegravar. Begravningskicket fanns kvar fram till 1964.

Nya kyrkogårdsdelen

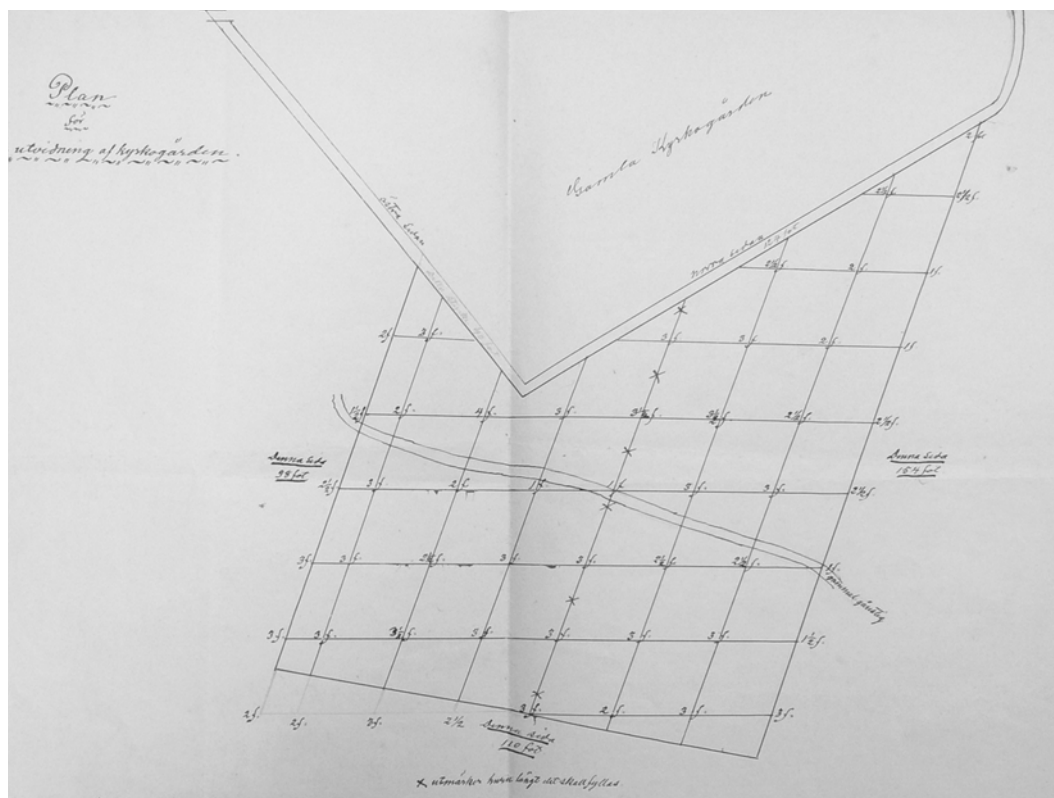
I februari 1920 påbörjades diskussioner om att utvidga kyrkogården ytterligare. En detaljerad ritning på utvidgningen i sydväst, samt en skiss på ingångsporten finns upprättad av trädgårdsarkitekt Ester Claesson i januari samma år, se bild 22. Ett utlåtande finns från förste provinsialläkaren S Cronberg, oktober 1920, då han säger att området är lämpligt för det avsedda ändamålet. Uppdraget gick till en ”känd specialist på kyrkogårdsanläggningar”, trädgårdsarkitekten fröken

18 Tuna kyrkogård sedd från norr efter 1877 då tornet uppfördes. Sockenstugan till vänster och en bod i norr. Fotografi Sörmlands museum, MO18297. J A Karlssons samling.

19 Tuna kyrkogård sedd från söder, efter 1877. Fotografi Sörmlands museum, R129/89-5. J A Karlssons samling.

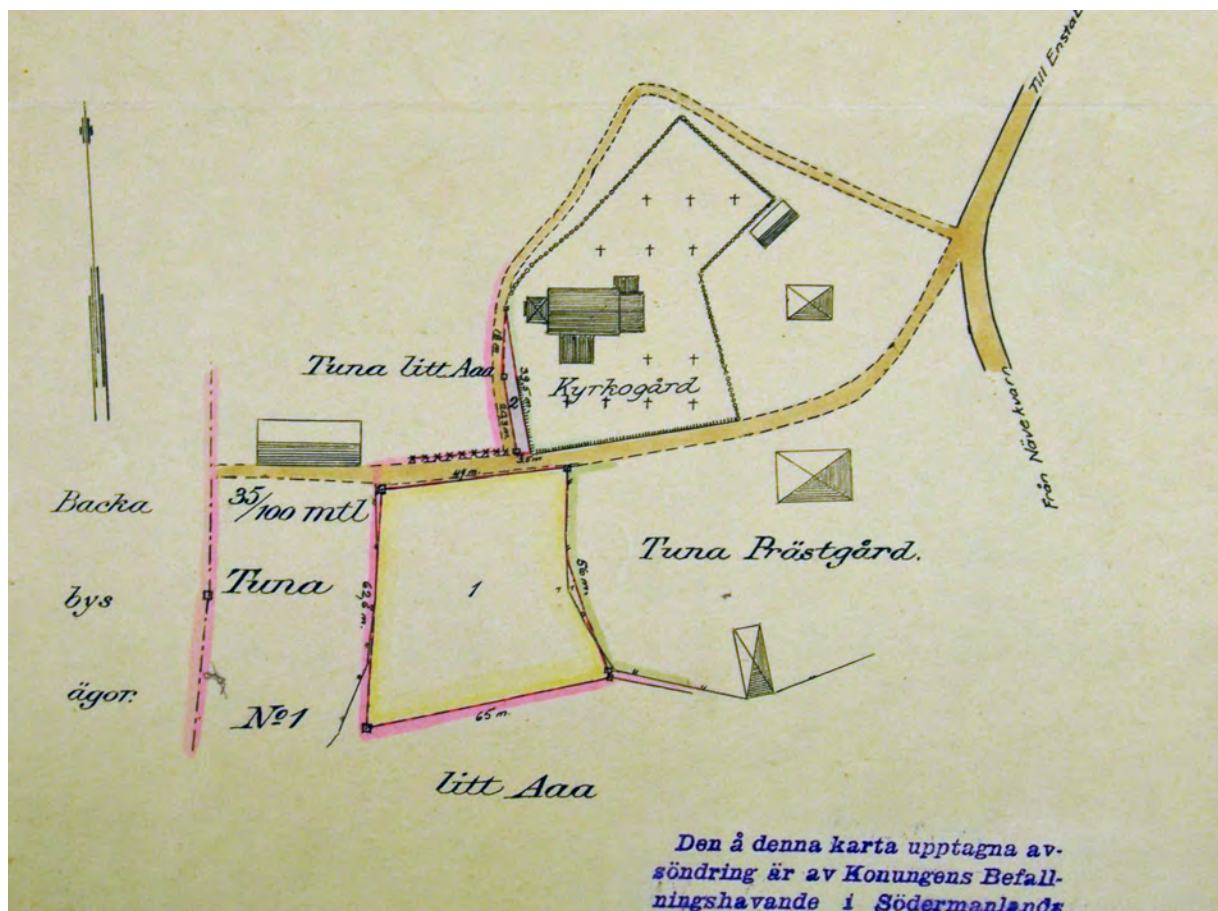

20 Odaterad och osignerad ritning av kyrkogårdsutvidgningen mot norr. Överst står "gamla kyrkogården", norra sidan. Observera norr uppåt. Uppsala landsarkiv, SE/ULA/11606.

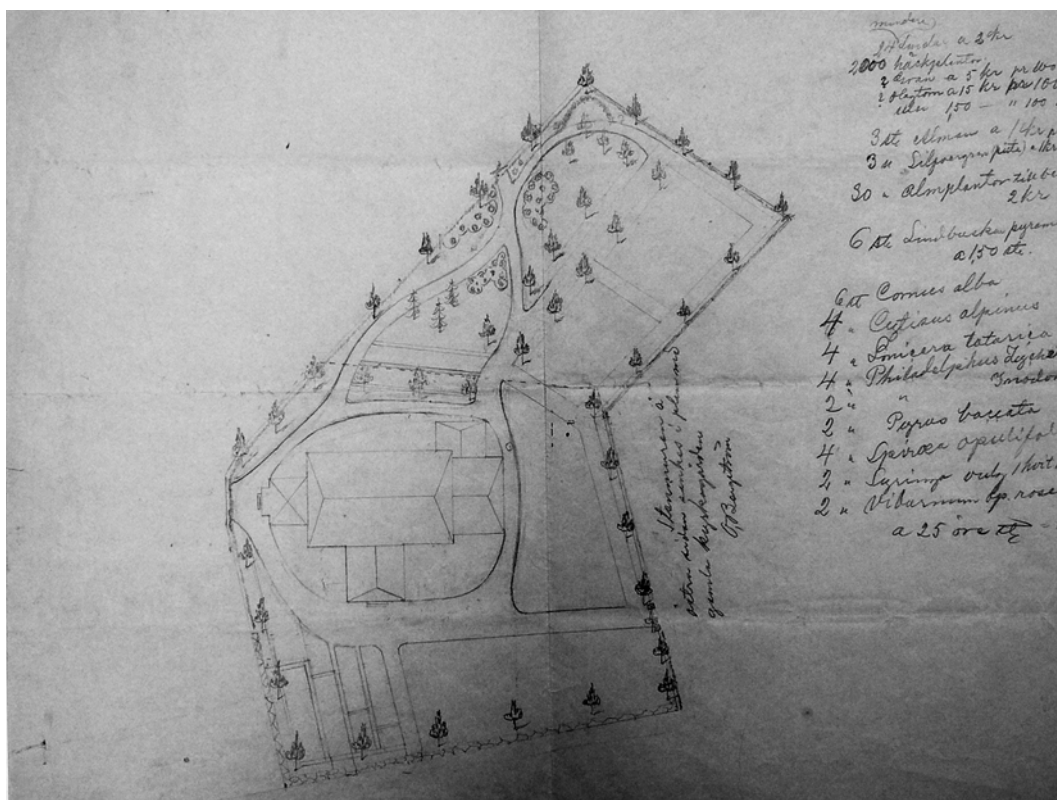
Ester Claesson. Ester Claesson var född 1884 och räknas som en av pionjärerna vad gäller svensk trädgårdsarkitektur. Ester presenterades i tidningen Idun 1907 som Sveriges första kvinnliga trädgårdsarkitekt. Hon arbetade en tid hos arkitekt Isak Gustaf Clason. Hon var starkt påverkad och inspirerad av Arts and Crafts-rörelsen. Hennes trädgårdar hade ofta arkitektoniska element. Behovet av gravplatser på den gamla kyrkogården beskrevs som "trängande" och församlingens ekonomi som "redan ansträngd".

Distriktslantmätare Carl Tanner upprättade en karta för anläggandet av den nyare kyrkogårdsdelen. Köpekontraktet skrevs under den 21 maj 1921. I juli styckades mark av sydväst om kyrkan. Området hette Tuna No 1, ett område som användes som åker. I ett utdrag av kyrkostämmans protokoll från april redogörs att mark har inköpts från hemmansägaren E W Olofssons konkursförvaltning, för 2 000 kr. I maj 1921 ansökte kyrkorådet till biskop U L Ullman om att få anlägga den nya begravningsplatsen.

I ett brev till kyrkoherden beskriver trädgårdsarkitekt Ester Claesson hur det är tänkt att se ut. Som gräns mot öster ska en stenmur läggas av kullersten, något omsorgsfullare än en vanlig stengärdesgård. I norra, västra och södra sidorna ska det växa granhäckar. I norr ska grinden finnas, två stenstolpar med plåttak och dubbelgrind av smidesjärn. Runtom hela området löper en bred väg. Vägarna kantas av en rad med lönnar. I mitten en grusplan med ett träd i mitten. Terrasserna begränsas av låga ligusterhäckar.

21 Uppmätningsritning från år 1921, inför utvidgningen mot sydväst. Tuna församlings kyrkoarkiv, Uppsala landsarkiv, SE/ULA/11606.

22 Skiss från 1897 med förslag pågångar och planteringar. Uppsala landsarkiv, SE/ULA/11606.

23 Förslag till ordnande af begravningsplats för Tuna församling, trädgårdsarkitekt Ester Claesson. Tuna församlings kyrkoarkiv, Uppsala landsarkiv, SE/ULA/11606.

Ett odaterat förslag finns upprättat på landsarkivet, där även höjdkurvor är inritade och den terrasserade nya kyrkogårdsdelen är inritad. Kyrkogården är indelad i två kvarter, ett i söder och ett i norr, med en central plats i mitten där ett träd skulle planteras. Den norra delen är indelad i två gravfält, terrass 1 och terrass 2. I den södra delen är spridda träd inritade. Området sluttade ned mot söder, varför trappor fick anläggas ned till den nya delen. Kyrkogårdsdelen delades in i två kvarter, ett i söder och ett i norr, med en central plats i mitten där ett träd planterades. Delen planlades med ett yttre gravbälte, som omgavs av en yttre trädkrans av granhäckar och lindar. Granhäckarna skulle hållas klippta till 2 meters höjd. Mitt i häcken utefter södra gränsen, skulle två klippta granpyramider anläggas. Grusade gångar gick mellan kvarteren från öster till väster och en smalare gång från norr till söder. Byggnadsmaterial och anläggningsarbeten uppskattades kosta 2 200 kr. Växtmaterialet i form av stamformiga lindar, häck av lind, prydnadsbuskar av syren, olvon och rosor gick på 1 385 kr. På ett flygfotografi från 1935 syns Tuna kyrka med kyrkogård och den nya utvidgningen som gjorts mot sydväst. Träden är nyligen planterade och är relativt små. Det är bara det sydöstra kvarteret på nya utvidgningen som har börjat användas ännu, se bild 24.

1940 upprättades en karta över Tuna gamla och nya kyrkogård, med inritade gravplatser. På den nya utvidgningen i sydväst är gravplatser i det sydöstra kvarteret utritade. En gång finns inritad direkt öster om koret på den gamla kyrkogården. Ritningen finns på landsarkivet i Uppsala, se bild 27. Året efter upprättades en liknande ritning, men med numrerade gravplatser. I landsarkivet finns även en senare odaterad ritning med gravplatsnummer, men där numreringen är omgjord. På

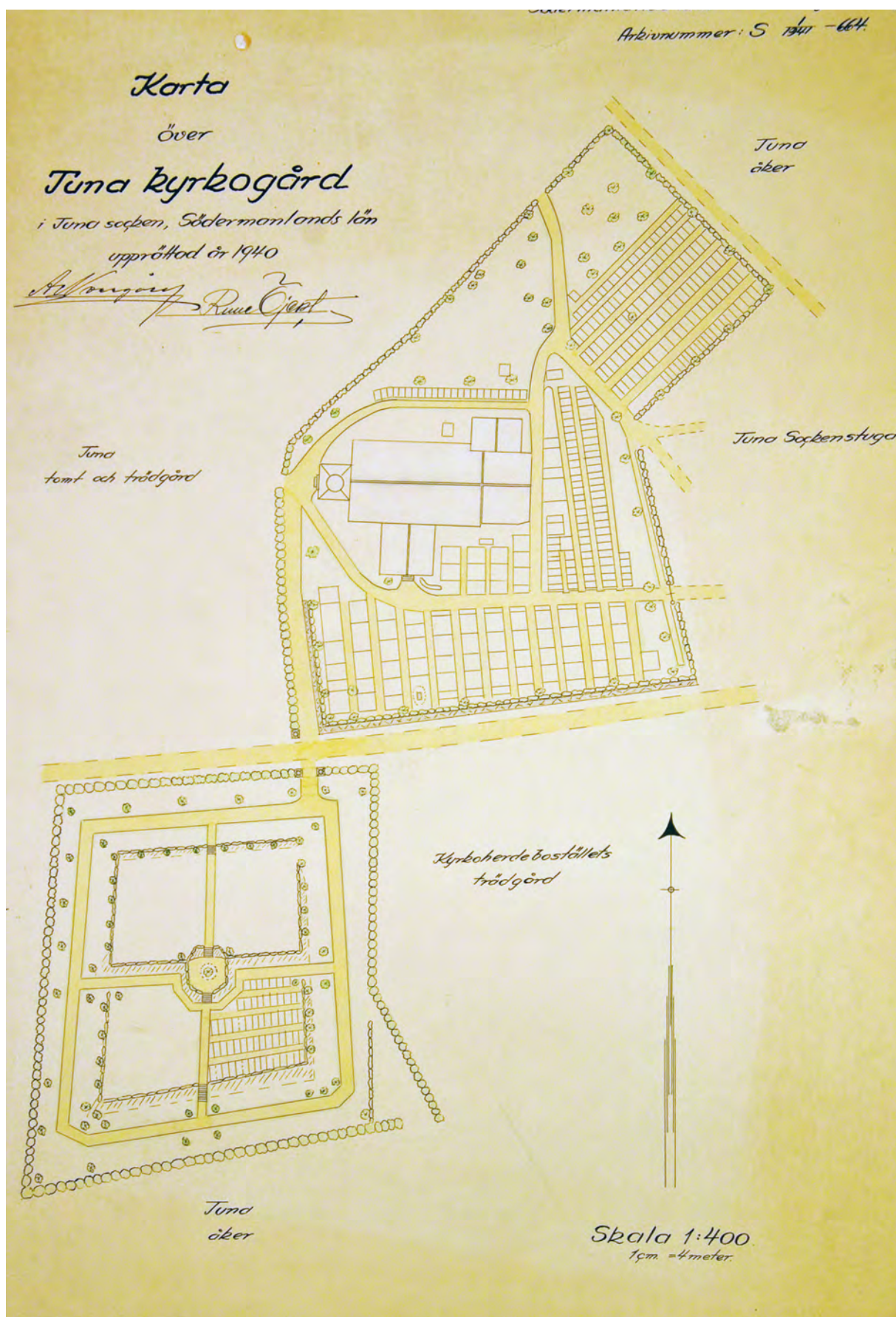
24 Flygfoto över Tuna kyrkogård år 1935. Notera att bara det sydöstra kvarteret på nya kyrkogårdsdelen har tagits i bruk. Sörmlands museum, BF04-3628.

25 Tuna kyrkogård sedd från sydost 1925. Fotografi Dan Samuelsson, RAÄ, ATA.

26 Motsvarande vy av Tuna kyrkogård år 1943. Många gravar har tillkommit. Fotografi Ivar Schnell, Sörmlands museum, M018303.

27 Karta öfver Tuna gamla och nya kyrkogård upprättad 1940. Tuna församlings kyrkoarkiv, Uppsala landsarkiv, SE/ULA/11606.

30 Tuna kyrkogård från sydost år 1962. Notera grusgången öster om koret som numera är igenlagd. Fotografi Ivar Schnell, Sörmlands museum A24-134.

31 Förslag till minneslund på nya kyrkogårdsdelen. Upprättat av Bo Rundgren, BoR Innova. Tuna församlings kyrkoarkiv, Uppsala landsarkiv, SE/ULA/11606.

ritningen anges det att vissa gravplatser i sydöstra hörnet har upplåtits 1928-1940, samt att köp av gravarna kan ha förekommit efter det.

Senare historik

1943 flyttades sex st gravstenar från långhusets mittgång till korets golv, då också korgolvet höjdes ett steg. Dessa var då mycket slitna på ytan. Tre av gravhällarna hade legat på kyrkogården, men flyttades in 1806. Ivar Schnell skriver 1944 att det vid vägen fram till kyrkan då stod fyra björkar som var planterade 1896 av kyrkoherden E G Åbergh. Ett träd var planterat för varje dotter. Schnell noterar också att kyrkogården bara omgavs av en hagtornshäck. Stenmuren har enligt flygfotografier anlagts mellan 1944-1954. Ett bårhus, även benämnt gravkällare, ritades av Arvid Stille år 1950. Bårhuset byggdes nordväst om kyrkobyggnaden, i den nyare kyrkogårdens nordvästra hörn. Bottenplanet skulle användas till bårhus och övre plan till redskapsförråd. Bårhuset skulle läggas i nivå med gamla vägen. Gavlarnas utseende skulle påminna om sakristians och vapenhuset. En förteckning av kyrkogårdens gravfonder, omkring 35 st, upprättades 1952.

På ett flygfotografi från 1954 syns Tuna kyrka med kyrkogård. Gravar på utvidgningen förekommer utefter trädkransen i nordväst och i det sydöstra kvarteret, se bild 28. Direkt öster om koret går en gång och öster om denna gång finns de stora prästgravarna, grusade och inramades av stenramar. På detta flygfoto syns också det vitputsade vattentornet, väster om gården och väster om kyrkan, där det nyare huset ny är byggt. På fotot syns också en gammal rättarbostad, söder om prästgården, se bild 28. 1958 renoverades vissa "fond-gravvårdar" av Nyköpings stenhuggeri. Dessa var gravvårdar över Jägmästare Fogeslström, hemmansägaren Broman, C. F. Liljefelts, kyrkvaktmästaren Larsson, samt gjutjärnsgravvården för kontraktsprosten och kyrkoherden Joh Ekström. Vid kyrkofullmäktige 1962 beslutades att upplåtelse av gravplatser ska ske på högst 50 år.

28 Flygfoto över Tuna kyrkogård år 1954. Sörmlands museum BF04-1127.

31 Tuna kyrkogård från sydost år 1962. Fotografi Ivar Schnell, Sörmlands museum A24-123.

32 Söder om kyrkan, finns många stående, höga, påkostade gravstenar, flera från slutet av 1800-talet och början av 1900-talet (SLM D2019-0040).

1970 planlades ett område norr om kyrkan avsett för urngravar. Ritningen finns på Landsarkivet i Uppsala och är ritad av Södermanlands Läns Hushållningssällskap, Trädgårdsavdelningen, Lennart Hansson, i augusti 1970. Urngravarna är placerade i nord-sydliga rader med rygghäckar av liguster.

1986 inventerades kyrkogården av arkitekt Ann-Marie Westerlind. Gamla kyrkogården omgärdades då i söder av en stödmur, i öster och norr av en granhäck. Mot bostadshuset i väster fanns ett högt trästaket. I den östra ingången fanns fortfarande grinden med smidesstolpar och smidesgrind kvar. Gravvårdarna stod direkt i gräs, utan häckar eller gångar. Flera äldre gravvårdar låg ovanpå muren i väster och stod uppställda vid kyrkmuren. Gamla gjutjärnskors stod uppställda mot kyrkans norra sida. Den gamla kyrkogårdens södra del, uppges då ha grävts om och rätats ut. En låg granhäck omgärdade vid inventeringen hela den nya kyrkogårdsdelen, samt ett par avgränsade kvarter i mitten. Glest placerade ekar fanns, främst i söder. Rader med lindar hade kantat kyrkogården, där det nu bara fanns stubbar kvar. Godsägare Friebergs gravvård, i söder, utmärkte sig med sin centrala placering i söder, dess höga gravsten som omgavs av ett smidesstaket.

Flera grusgångar har lagts igen, osäkert när. Mittgången på nya kyrkogårdsdelen som gick i nord-sydlig riktning lades igen före 1986. En toalett inrättades i bårhusets källare också före 1986. I februari 1997 upprättades förslag till en minneslund på nya kyrkogårdsdelen. Förslaget utfördes av Bo Rundgren, BoR Innova, se bild 30. Smyckningsplatsen skulle bestå av en halvcirkel med träd och stenar. Första gravsättningen i minneslunden gjordes 1998. 2003 flyttades ett antal gjutjärnskors. Korsen stod undanställda i bodar. Korsen sattes upp vid vapenhuset och sakristians fasader. Omkring 2004 asfalterades gångarna, då även vapenhusets entré gjordes tillgänglig. Granhäcken söder och väster om nya kyrkogårdsdelen togs bort omkring 2008. Staketet på nya kyrkogårdsdelen togs bort omkring år 2010. Västra kyrkogårdsmuren lades om 2013. I samband med arbetena fälldes två träd, en lönn och en bohuslind, vid mursträckningens norra del.

Fördjupad beskrivning av kyrkogården

Gamla kyrkogården

Tuna kyrkogårds äldsta och ursprungliga del utgörs av området närmast kyrkobyggnaden. Nordost om kyrkobyggnaden finns en utvidgning från slutet av 1890-talet. Utvidgningen ligger på samma nivå, varför den upplevs som en del av den gamla kyrkogården. Gamla kyrkogårdsdelen omgärdas av en stenmur och delar av en äldre trädkrans.

Tuna kyrkogård är ett typiskt exempel på en landsbygds kyrkogård. Gravvårdarna är som brukligt från olika tidsepoker och uppförda i olika stilideal. Gravvårdarnas placering och utförande återspeglar och berättar om socknens historia och de nu bortgångna personernas position i samhället. Som på många kyrkogårdar finns de äldsta gravvårdarna söder om kyrkobyggnaden och undantagsvis direkt norr om kyrkan. Detta har troligen sin förklaring i att södra sidan var en "bättre" placering på många sätt. Det var här man träffades före och efter gudstjänsten, vilket gjorde att gravvården sågs av fler. Söder är också den soliga och varma sidan. Därför placerades ofta de större gravvårdarna i söder och de mindre och oansenligare på norra sidan. De små gravvårdarna, som ofta bestod av enkla träkors, har med åren försvunnit. De flesta äldre gravarna finns söder om

kyrkobyggnaden. På Tuna gamla kyrkogård finns det påfallande många påkostade och höga familjegravvårdar i söder, flera från slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Samtliga av dessa gravvårdar är på ett ålderdomligt vis vända mot öster. Gravstenar var i äldre tider traditionellt vända mot öster för att de döda vid Jesu uppståndelse skulle ha blicken vänd mot öster. Vid 1800-talets slut när kyrkogårdarna försågs med tydligare gravkvarter och grusgångar placerades istället gravvårdarna vända mot gångarna.

Gravvårdarna på södra sidan är också påtagligt höga och flera har "fina" titlar. Flera har också gårdsnamn. Relativt många gravvårdar är uppförda över präster, kyrkoherdar, hemmansägaren, lantbrukaren, häradsdomaren och jägmästaren. Här finns kyrkogårdens äldsta gravvårdar, de enda som är uppförda före år 1850. Den ena är en gravsten av kalksten från 1801 (gravvård S15-16, jägmästare Fogelström) och den andra är en gravvård av gjutjärn från 1846 (gravvård S 22-23, kontraktsprosten Ekström).

Direkt öster om kyrkans kor finns höga och stora gravvårdar, uppförda över präster och kyrkoherdar. Dessa gravar är vända mot väster, där det tidigare fanns en grusad gång. Placeringen är en av de "finare" på kyrkogården, närmast koret och precis intill den tidigare gången. Att präster reserverats en placering nära koret är inte helt ovanligt, men är en viktig företeelse att behålla.

På gamla delen finns flera gjutjärnskors. Dessa har tidigare varit placerade på kyrkogården, men är numera uppställda vid vapenhusets västra vägg och sakristians östra fasad. De är från tidigt 1900-tal.

33 Intill kyrkans kor finns höga gravvårdar, uppförda över präster och kyrkoherdar. Mellan gravvårdarna och kyrkan har det funnits en grusad gång (SLM D2019-0041).

Utvidgningen i nordost från 1890-talets slut

Nordöstra delen av den äldre kyrkogården anlades åren 1896-1897. De flesta gravvårdarna är orienterade efter utvidgningens sneda yta i förhållande till kyrkobyggnaden. Direkt norr om kyrkan finns det bara en gravvård. Det är också den äldsta på norra sidan. Den är uppförd över nämndemannen C. E. Erikson och hans maka Anna Sofia, 1879. De få övriga äldre gravvårdar som finns kvar på norra kyrkogårdsdelen, fyra höga gravstenar, är placerade i grupp intill den sydöstra trädkransen, daterade tidigt 1900-tal. I övrigt är inga gravvårdar placerade utefter trädkransen här. På utvidgningen återfinns mestadels lägre och bredare stående gravvårdar från 1900-talets senare hälft. Bland titlarna finns lantbrukare, byggmästare, fanjunkare, kyrkvård, hemmansägare, mjölnare och smed. Norr om kyrkan finns ett urngravsområde, som tillkom omkring 1970. Här finns kyrkogårdens enda liggande gjutjärnshäll. Hällen tillhör folkskolläraren N J A Karlsson och hans maka Mary F Ringström. De äldsta urngravarna har liggande stenhällar, medan nyare har resta låga och breda stenar.

Nya kyrkogårdsdelen

Sydväst om gamla kyrkogården ligger den senaste kyrkogårdsutvidgningen, planerad av trädgårdsarkitekt Ester Claesson 1921. Ester Claesson räknas som Sveriges första kvinnliga trädgårdsarkitekt. Hon var starkt påverkad och inspirerad av Arts and Crafts rörelsen och hennes trädgårdar hade ofta arkitektoniska element, utformade med olika gårdsrum, så även i Tuna. Utvidgningen delades ursprungligen in i fyra kvarter, med en central plats i mitten. En gång anlades från öster till väster och från norr till söder, samt utefter trädkransen. Utvidgningen omgavs av formklippta granhäckar och lindar planterades innanför granhäcken. Gången i nord-sydlig riktning är numera borta, varför det nu är två större gravkvarter, ett i norr och ett i söder. Granhäcken är också borttagen. Kvarteren omges av snart 100-åriga höga och resliga lindar och lönnar, vilka ger lummighet, skugga och karaktär åt området. De välklippta häckarna i gravkvarteren ger ett välordnat och planerat utseende, vilket förstärks av de likformiga breda och stående gravstenarna. Grönskan och lummigheten blir också tydlig av det i söder angränsande flacka och öppna jordbrukslandskapet.

Gravvårdarna är vända mot den yttre gången som löper runt kyrkogårdsdelen. Inne i gravkvarteren är det friare placering, en del är vända mot öster. Alla gravstenar är här halvhöga stående och relativt breda. Endast gravvården för godsägare Eneborg (Nya 1092-1098) är markant hög. Gravvården har tidigare omgärdats av ett järnstaket. Gravvårdarna är relativt anonyma, med få eller inga titlar, vilket är vanligt för 1900-talets senare hälft. De titlar som förekommer här är muren, trädgårdsmästaren och lantbrukaren. Många av gravvårdarna har gårdsnamn. Inga gravvårdar från 1920-talet finns kvar. Den äldsta gravvården här är en liggande enkel gravsten, från 1935, sannolikt en så kallad linjegrav. Allmänna gravar eller linjegravar var ett gravskick som användes fram till 1964. Gravsättningen innebar att personer gravsattes i tidsföljd, en och en. Linjegravar uppläts utan kostnad. Ofta var mindre framstående personer, personer utan titlar, ofta med dålig ekonomi, som begravdes på detta sätt. På Tuna kyrkogård finns få enstaka linjegravar kvar.

Kulturhistorisk värdering

Tuna kyrkomiljö är en sammanhållen, välbevarad och värdefull kulturmiljö. Före detta prästgården, drängstugan och sockenstugan, är tillsammans med bogårdsmur och de omgivande äldre träden mycket viktiga för upplevelsen av kyrkomiljön. Kyrkan och kyrkogården ligger på en svag höjd utefter gamla Riksettan och med fri sikt mot jordbrukslandskapet i söder, vilket gör att den

har ett stort symbolvärde för trakten. Kyrkogården är tillsammans med de kvarvarande träden mycket karaktärsskapande. De bevarade murarna visar på kyrkogårdens olika utvidgningsetapper och är därför av stort pedagogiskt värde.

Genom kyrkogården och de bevarade gravvårdarna placeringar och inskriptioner ges en berättelse om den omkringliggande bygden. Kyrkogården och gravvårdarna speglar socknens historia från tidigt 1800-tal fram till nutid och besitter därför stora samhälls- och socialhistoriska värden, såväl som personhistoriska värden. De höga och väl synliga gravvårdarna på Tuna gamla kyrkogårds södra och östra delar har ett stort bevarandevärde. Placeringen av de stora köpegravarna och linjegravarna visar på den tidens samhälleliga hierarkier, men också vilka delar av kyrkogården som ansågs mest värdefulla. Detta är av socialhistoriskt intresse.

Bara Karlfeldtsgården Sångs trädgård finns idag kvar i ursprungligt skick av trädgårdsarkitekt Ester Claessons planerade och anlagda trädgårdar. Ester Claessons kyrkogårdsutvidgning är ovanlig för länet och även sett till landet som helhet. Delen har därför ett högt arkitekturhistoriskt värde. Träden och häckarna är viktiga för karaktären och miljön.

Rekommendationer

- Prästgravarna vid östra gaveln, höga och synliga familjegravar söder om kyrkan, samt gravvårdar som är uppförda före år 1900 bör bevaras intakta och på ursprunglig plats.

34 Senaste utvidgningen planlagd av trädgårdsarkitekt Ester Claesson 1921. Ester Claesson räknas som Sveriges första kvinnliga trädgårdsarkitekt och kyrkogården är ovanlig för länet och även sett till landet som helhet (SLM D2019-0042).

- Gravstenar som är vända mot öster är viktiga att bevara på ursprunglig plats.
- Gjutjärnsgravvårdar, gravvårdar inramade av järnstaket, samt gravplatser med stenramar är viktiga att bevara.
- Gravvårdar med tidig datering, titlar, gårdsnamn och med hantverksmässigt tillverkade stenar är viktiga att bevara.
- Den omgärdande bogårdsmuren och trädkransen runt om kyrkan är viktig att underhålla och bevara för att markera kyrkogårdens äldre del.
- Kyrkogårdens träd bör underhållas och skötas fackmannamässigt så att de skyddas och bevaras.
- De få kvarvarande gångarna ger struktur åt kyrkogården och bör bevaras.
- De få kvarvarande allmänna linjegravarna bör bevaras, för att kyrkogården ska representera alla samhällskategorier.
- Nya gravvårdar i äldre kvarter bör anpassas vad gäller storlek, orientering, form, material och placering.

35 Urngravarna på kyrkogårdsutvidgningen nordost om kyrkan. Längst bort syns före detta nämndemannens gravvård för C E Erikson 1879. Den enda graven som finns kvar direkt norr om kyrkan (SLM D2019-0043).

- Den ordnade karaktären på sydvästra utvidgningen är viktig att behålla. Men utvidgningen är också intressant att bevara i det skick som den var planerad. Framtida åtgärder bör ta sin utgångspunkt i ursprungliga planer för denna del.
- De äldsta gravvårdarna på sydvästra utvidgningen dateras till 1930-tal och är äldre linjegravar. Dessa är viktiga att bevara eftersom de visar på hur utvigningen ursprungligen användes.

Kulturhistorisk inventering av gravvårdarna

Kulturhistoriska urvalskriterier

Följande rekommenderade urvalskriterier har använts vid den kulturhistoriska bedömningen och till arbetet för att välja ut kulturhistoriskt intressanta gravvårdar. Rekommendationerna nedan är hämtade från Centrala Gravvårdskommittén, se Handbok för kulturhistorisk inventering, bevarande och återanvändning av gravvårdar, 2007:

- Samtliga gravanordningar tillkomna före år 1850 bör bevaras, eftersom de är hantverksprodukter från tiden före den industriella serietillverkningen.
- Gravanordningar från mitten av 1800-talet till funktionalismens genombrott på 1930-talet bör ägnas särskild uppmärksamhet eftersom det även under denna tid finns en hantverksliknande tradition.

Bevaransvärda är gravvårdar som är unika, är representativa för sin tid – helst i gruppssamverkan, exempelvis allmänna linjegravar. Gravvårdar som ingår i en arkitektoniskt uppbyggd del av kyrkogården är också bevaransvärda. Alla gjutjärnskors och -staket, smideskors, -staket och -kedjor bör skyddas eftersom de utgör en försvinnande liten rest av en unik konstruktionsperiod på kyrkogårdarna.

Gravvårdar av lokalt material eller med unikt hantverk/tillverkningssätt bör skyddas, till exempel:

- vårdar av trä som dödsbrädor och kors
- vårdar med ålderdomliga eller unika yrken och titlar
- vårdar med unika konstverk, hantverk
- vårdar med stenramar
- vårdar med unika och rika inskrifter och/eller dekor
- vårdar som är speciellt yrkesskickligt utförda

Även lokala skötseltraditioner som t ex mönsterkrattning och granrissmyckning, eller traditionella planteringar t ex sorgeträd (träd med hängande form) och buxbomshäckar är intressanta.

Det som kännetecknar värdefulla gravvårdar är att:

- de har stor betydelse för helhetsmiljön
- de är konsthistoriskt eller stilhistoriskt värdefulla
- de är tidstypiska i dekorutförandet
- de är hantverksmässigt eller tekniskt värdefulla

Till detta har även lagts gravvårdar som ur en personhistorisk aspekt har ett lokalt intresse och därför är kulturhistoriskt intressant.

Inventeringens upplägg

Samtliga gravvårdar har inventerats. Även helt nya gravvårdar. Gravvårdarna har delats in med avseende på hur kulturhistoriskt intressanta de är. Gravvårdarna har klassificerats, i tre klasser. 1 Mycket värdefulla, 2 värdefulla och 3 övriga gravvårdar. De gravvårdar som är klassade som 1 *Mycket värdefulla* och 2 *Värdefulla* är markerade på en gravvårdskarta. Dessa gravvårdar har även sammanställts på en lista. De *Mycket värdefulla* gravvårdarna redovisas på separata blanketter med fotografier och kulturhistorisk värdering. Samtliga återfinns som bilagor till rapporten.

Klass 1. Mycket värdefulla gravvårdar

De mycket värdefulla gravvårdarna har ett högt kulturhistoriskt värde och som ska bevaras när gravrätten upphör. De får inte återanvändas. De gravvårdar som har klassats som kulturhistoriskt "mycket värdefulla", och som tillfallit upplåtaren, omfattas av skydd enligt Kulturmiljölagen, 4 kap. 12-13 § (KML). Tillstånd krävs från länsstyrelsen för väsentliga ändringar. Åtgärder på dessa gravanordningar kan vara berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning, KAE, men bör enligt direktiv från Svenska kyrkan, december 2017, tas från begravningsavgiften.

De *Mycket värdefulla* gravvårdarna kan därför inte ha en gravrättsinnehavare. Om en gravvård är *Mycket värdefull*, men i nuläget har en gravrättsinnehavare, har gravvården därför klassats som *Värdefull*.

Klass 2. Värdefulla gravvårdar

De *Värdefulla* gravvårdarna har ett kulturhistoriskt värde. Gravvårdarna är värda att bevara med hänsyn till hela kulturmiljön på hela begravningsplatsen. De *Värdefulla* kan också vara viktiga för ett kvarter eller en tidsepok på begravningsplatsen. De bör därför så långt det är möjligt bevaras av hänsyn till kulturmiljön och eventuellt återanvändas på sin ursprungliga plats. Gravvårdarna kan dock återanvändas, utan eller efter försiktig omarbetning.

De gravanordningar som har värderats som klass 2, *Värdefulla*, omfattas inte av skydd enligt Kulturmiljölagen, 4 kap. 12-13 § (KML). Tillstånd från länsstyrelsen krävs inte för åtgärder. De bör dock så långt det är möjligt bevaras av hänsyn till kulturmiljön och eventuellt återanvändas på sin ursprungliga plats. De kan också, om gravrättsinnehavare finns, senare tas upp på förteckningen över klass 1 *Mycket värdefulla* gravvårdar, om de tillfaller upplåtaren.

Till kategorin värdefulla gravvårdar räknas i många fall gravvårdar som skulle kunna bedömas vara mycket värdefulla gravvårdar, men det finns så många med ett likartat utförande att det inte kan motiveras att alla bevaras som mycket värdefulla gravvårdar.

Klass 3. Övriga gravvårdar

Övriga gravvårdar har vid inventeringstillfället inte bedömts vara av särskilt utpekat kulturhistoriskt värde. De bör helst bevaras och finnas kvar på plats för att behålla en mångfald på kyrkogården, men kan bortföras. Av hänsyn till miljön och till ett återanvändande av naturresurser så kan de gärna återanvändas till "nya" gravvårdar.

Gällande lagar och förordningar

Begravningslagen (1990:1144)

- Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av något annat skäl bör bevaras för framtiden, ska upplåtaren om möjligt lämna kvar den på gravplatsen.
 - Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, ska den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats.
- Ytterligare föreskrifter om hänsynen till kulturmiljöarbetets intressen finns i kulturmiljölagen.

Kulturmiljölagen (1988:950)

Kyrkoanläggningen är uppförd före utgången av år 1939 och skyddas av Lag (1988:950), kulturmiljölagen, (KML) kapitel 2 och 4.

- 2 § Kyrkobyggnader och kyrkotomter skall vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas och deras utseende och karaktär inte förvanskas.
- 3 § Kyrkobyggnader som är uppförda och kyrkotomter som har tillkommit före utgången av år 1939 får inte på något väsentligt sätt ändras utan tillstånd av länsstyrelsen.
- 3 § I fråga om en kyrkotomt krävs alltid tillstånd för utvidgning av tomten samt för uppförande eller väsentlig ändring av byggnader, murar, portaler, andra fasta anordningar och vegetation på tomten eller ändring av medveten gestaltning av vegetationen.
- 3 § Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäligen med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen ska utföras och den dokumentation som behövs.
- 5 § Sedvanliga underhållsarbeten eller brådskande reparationsåtgärder får utföras utan tillstånd. Sådana åtgärder skall utföras med material och metoder som är lämpliga med hänsyn till byggnadens eller anläggningens kulturhistoriska värde.
- 11 § I vården av en begravningsplats ska dess betydelse som en del av kulturmiljön beaktas. Begravningsplatserna ska vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas eller förvanskas.
- 12 § Bestämmelserna om begravningsplatser omfattar också sådana byggnader på begravningsplatsen som inte är kyrkobyggnader, fasta anordningar som murar och portaler samt vegetation.
- 13 § I fråga om en begravningsplats som anlagts före utgången av år 1939 krävs tillstånd av länsstyrelsen för att:

1 utvidga eller på något annat sätt väsentligt ändra begravningsplatsen, 2 för att där uppföra någon ny byggnad eller fast anordning eller riva eller väsentligt ändra befintlig byggnad, fast anordning eller vegetation, 3 för att ändra medveten gestaltning av vegetationen.

- 13 § Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäligen med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen ska utföras och den dokumentation som behövs.
- 14 § Om länsstyrelsen beslutar det, ska 13 § tillämpas också i fråga om en begravningsplats som tillkommit efter utgången av år 1939, om begravningsplatsen ligger invid en kyrkobyggnad som uppförts dessförinnan eller har ett högt kulturhistoriskt värde.

För åtgärder som skall genomföras på kyrkobyggnaderna och kyrkotomten krävs formellt tillstånd från Länsstyrelsen innan arbeten kan påbörjas.

Miljöbalk, riksintresse för kulturmiljövården

Tuna kyrka ligger inom ett område, Kiladalen (D55) som av Riksantikvarieämbetet har utpekats som riksintresse för kulturmiljövården. Sockenkyrkorna med tillhörande prästgårdar och skolor anges i värdetexten vara en viktig del i uttrycket för riksintresset.

Motiveringen lyder: ”Odlingslandskap som speglar en rik och varierad bebyggelseutveckling från och med bronsåldern. (Fornlämningsmiljö, Bymiljö, Kyrkomiljö, Bruksmiljö)”

Uttryck för riksintresset lyder: ”Små, mestadels av skiften upplösta byar. Sockenkyrkor med prästgårdar och skolor, 1600-talsvägsträckning med runstenar och Berga - Tuna säteri med arbetarbostäder. Flera bronsåldersboplatser, hållristningar samt rösen och stensättningar. Lämningar efter styckebruk.”

Miljöbalk, förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m

Förordningen innehåller bestämmelser om skydd av områden enligt 7 kap. miljöbalken.

Biotopskyddsområde

5 § Sådana mark- eller vattenområden som anges i bilaga 1 utgör biotopskyddsområden enligt 7 kap. 11 § första stycket 1 miljöbalken.

Länsstyrelsen prövar frågor om dispens enligt 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken som avser sådana biotopskyddsområden. Länsstyrelsen får besluta om de åtgärder som behövs för att vårda områdena. Förordning (2009:1328).

Bilaga 1

Biotopskyddsområden som avses i 5 §: (Bara nr 1 och 6 medtagna här)

1. Allé

Lövträd planterade i en enkel eller dubbel rad som består av minst fem träd längs en väg eller det som tidigare utgjort en väg eller i ett i övrigt öppet landskap. Träden ska till övervägande del utgöras av vuxna träd.

6. Stenmur i jordbruksmark

En uppbyggnad av på varandra lagda stenar som har en tydlig, långsträckt utformning i naturen och som har eller haft hägnadsfunktion eller som funktion att avgränsa jordbruksskiften eller någon annan funktion.

Administrativa uppgifter

Fastighetsuppgifter

Objekt:	Tuna kyrka
Kommun:	Nyköping
Socken:	Tuna
Stift:	Strängnäs
Kontrakt:	Nyköpings kontrakt
Landskap/län:	Södermanland
Församling:	Kiladalens församling
Fastighetsbeteckning:	Tuna kyrkby 2:1
Juridisk ägare:	Kiladalens församling
Sörmlands museums dnr:	KN-SLM16-0022

Projektrelaterad information

Fastighetsägare och beställare:

kyrkoherde Carl-Johan Falk Kiladalens församling, Skolvägen 28, 611 70 Nyköping

Antikvarisk konsult: Eva Wockatz, Sörmlands museum, Box 314, 611 26 Nyköping

Övriga uppgifter

Sörmlands museum, dnr KN-SLM16-0022

Dokumentationsmaterial

Dokumentationsmaterial i form av arbetsmaterial och fotografier förvaras i Sörmlands museums arkiv, Nyköping.

Källförteckning

Litteratur

- Andersson, Aron, 1944. Sörmländska kyrkor 31. Tuna kyrka. Nyköping.
- Andréasson, Anna. Gravvårdar i sten - ett mångskiftande kulturarv. Stad & Land nr 184, SLU. Centrala Gravvårdskommittén, se Handbok för kulturhistorisk inventering, bevarande och återanvändning av gravvårdar, 2007.
- Grönwall Eva, Kyrkans begravningsplatser förr och nu. Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation, 2017.
- Hagström, K. A., Strängnäs Stifts herdaminne, del 2, 1898, Strängnäs. Schnell, I. 1953. Tuna socken.
- Ryberg, R (red.). 1988. Södermanlands hembygdsförbunds årsbok, Sörmlandsbygden 1988:2. 1996. Nyköping.
- Snell, I. 1962, 1973. Sörmländska kyrkor 31. Tuna kyrka. Nyköping.
- Snell, I. 1965. Kyrkorna i Södermanland. Nyköping.
- Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation, Handbok för begravningsverksamheten, 2013.
- Sveriges städer och samhällen jämte landsbygd. Södermanland. 1947.
- Södermanlands museum. Prästgårdsinventering 1974-75. Södermanlands län, Strängnäs Stift.
- Södermanlands museum. 1997. Prästgårdsinventering 1997. Södermanlands län, Strängnäs Stift.
- Södermanlands läns kalender, 1868, 1900.

Muntliga uppgifter

- Kiladalens församling, kyrkoherde Carl-Johan Falk, assistent Anne-Sofie Arkeholt och kyrkvaktmästare Per Gustavsson.
- Samrådsgrupp gravvårdar i Kiladalens församling, Ingmar Hedblom, Gudrun Edlund, Ulla Hedblom, Mats Strandberg, Ingela Prytz
- Tuna hembygdsförening.

Hemsidor

- Bebyggelseregistret, <http://www.bebyggelseregistret.raa.se/bbr2/home.raa>
- Bygdeband, Tuna församling, <http://www.bygdeband.se>
- Gravstensinventeringen, <http://grav.genealogi.se>
- KML, Miljöbalk mm, <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument>
- Kulturmiljöbild, <http://kmb.raa.se>
- Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation, <https://www.svenskakyrkan.se/arbetsgivare/>

Opublicerat material

- Områden av riksintresse för kulturmiljövården i Södermanlands län (D) enligt 3 kap 6 § miljöbalken, D län beslut RAÄ 1996-08-27. Dokument uppdaterat 2011-11-19
- Kyrkokaraktiseringsprojektet, Tuna kyrka. Inventering av kyrkor i Nyköpings kommun, Södermanlands län, Strängnäs stift, 2003–2010. Anneli Borg, Lotta Eriksson, Strängnäs stift (2003), Dag Forssblad, Sörmlands museum (2010). Nyköping Tuna kyrkby 2:1, Sörmlands museum på uppdrag av Strängnäs stift.
- Inventering av kyrkor i Nyköpings kommun, Södermanlands län, Strängnäs stift, 2003–2010

Strängnäs stift (2003) och Sörmlands museum (2010).

Sörmlands museum, Tuna kyrka, ombyggnation av vapenhus. Antikvarisk kontroll och dokumentation, Hugo Larsson.

Arkiv

Antikvariskt Topografiskt Arkiv, Riksantikvarieämbetet, (RAÄ, ATA), Stockholm

Kungliga Byggnadsstyrelsens ritningsarkiv

Kiladalens församlings arkiv

Lantmäteriet, Gävle, Allmänt kartmaterial: ©Lantmäteriverket.

Enligt FUK-avtal D-nr: I2018/00115

Lantmäterimyndigheternas arkiv

Lantmäteristyrelsens arkiv,

Riksarkivet (RA), Stockholm

Överintendentsämbetets arkiv

Kungliga Byggnadsstyrelsens arkiv

Sveriges Dödbok 1860-2017

Uppsala landsarkiv, Tuna kyrkoarkiv, SE/ULA/11606

OIb:1 1879-1964

OIb:2 1967-1988

OIb:3 1980

OV:1 1790-1966

R, kartor och ritningar

Sörmlands museums arkiv (SMA), Nyköping

Bildarkiv

Forskningsarkiv

Topografiskt arkiv

Tuna kyrkogård**Bilaga 2, Värdering av gravvårdar**

S= gamla kyrkogården, söder. N= gamla kyrkogården, norr. Nya = Nya delen i väster.

1=Mycket värdefulla gravvårdar

2=Värdefulla gravvårdar

Nr	Avd	Årtal	Kategori	Kulturhistorisk motivering	Kommentar
1	S	1963	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn, titel), karaktärsskapande (placering söder om kyrkan, nära gång)	f. nämndemannen Anders Löfgrens familjegrav, Tungården, Anders, Dagmar
2-4	S	1914, 1967	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn, titel), karaktärsskapande (tidstypisk, svart granit, gravstenen ser äldre ut, sannolikt återanvänd, placering söder om kyrkan, nära gång), lokalhistoriskt intressant (Han var bonde på Jogersta Norrgård, blev utsatt för Wallraffreportage av Svenska Dagbladets Ester Blenda Nordström med boken "En piga bland pigor")	Kyrkvärden J A Anderssons, Jogersta, familjegrav, Anton Holtz, hans maka Ida, Julia Andersson
5-8	S	1876, 1977, 1903, 1910	2	4 gravstenar. Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig form, ålder, samtliga från Jogersta, placering söder om kyrkan, nära gång)	A P Persson fr. Jogersta och hans maka Johanna (1876) Knut Carlsson, hustrun Anna, Jogersta (1977) Oscar Karlssons familjegrav Jogersta (1903) Elin Jansson, Nils Karlsson (liggande sten, 1910)
13-14	S	1927	2	Karaktärsskapande (ovanlig form, ovanlig dekor, ovanlig symbol, hjul med vingar, två män och en kvinna i graven)	F G Qvist, Klara Linnéa Andersson f. Qvist, Ernst Andersson
15-16	S	1850	1	Socialhistoriskt intressant (titel), karaktärsskapande (ovanlig sten, röd kalksten, ovanlig form, hög, ålder, bibelhänvisning) (Ingraverad dödsdag för Ulrika Lovisa Kistner är den 24 APRIL 1858. Den anges dock vara den 4 APRIL och begravning 15 april enligt dödbok (Tuna (D) F:1 (1841-1862) Bild 20))	HÄR HVILA JÄGMÄSTAREN NILS FREDRIC FOGELSTRÖM FÖDD DEN 24 OCTOBER 1767 DÖD DEN 26 MAJ 1850 OCH DESS KÄRA MAKAN ULRICA LOVISA KISTNER FÖDD DEN 28 OCTOBER 1767 DÖD DEN 24 APRIL 1858 SAMT DERAS

15-16				(fortsättning)	ÄLSKADE SON ÖFVERJÄGAREN JOHAN ADAM FOGELSTRÖM FÖDD DEN 20 JUNI 1801 DÖD DEN 3 MARS 1863 SV. PSALM: NO 474, V: 8 (text från gravstens- inventering)
17-18	S	1909, 1919, 1921, 2006, 2016	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn, titel), karaktärsskapande (ovanlig form, hög, ålder, tidstypisk, svart granit, gravstenen ser äldre ut, sannolikt återanvänd)	Hemmansägaren C J Carlssons Råsbäcken familjegrav Gösta Andersson, Ulla (2006)
19-21	S	1892, 1915	2	2 gravstenar. Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn, titel), karaktärsskapande (ovanlig form, stor, svart granit, ålder, båda från Gummersta)	Här hvilar Hemmansägaren Carl Gustaf Jansson, Gummersta, Dottern Selma (1915) A C Björklund familjegrav, Gummersta
22-23	S	1846	1	Socialhistoriskt intressant (titel), lokalhistoriskt intressant (kontraktsprost och kyrkoherde), karaktärsskapande (ovanlig form, gjutjärn, enda i sitt slag, ålder, hög)	HÄR HVILA CONTRACTSPROSTEN OCH KYRKOHERDEN JOH. EKSTRÖM FÖDD 30 MAJ 1763 DÖD 12 DEC 1846 OCH DESS MAKA CH. JOH. DAHLIN FÖDD 13 MAJ 1783 DÖD 6 NOV 1856 PS. 477 V6
24-25	S	1885	2	Socialhistoriskt intressant (titel), karaktärsskapande (tidstypisk, svart granit, ålder)	Prosten J G Edlund
28-29	S	1905	2	Karaktärsskapande (ovanlig form, hög, ovanlig dekor, keltiskt kors, röd sten, grovt huggen)	Gustaf Olof Ekblad,...Signe (mer text finns, svårläst)
30-31	S	1915	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn, titel), karaktärsskapande (ovanlig form, obelisk, hög, ålder) Bautasten, granit	Hemmansägaren Johan Fredrik Bromans, Nedre Torp

32-33	S	1912, 1954	2	2 gravstenar. Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn, titel), karaktärsskapande (ovanlig form, hög, psalmhänvisning)	Alfred Larssons familjegrav, Lilla Annerbäck, Sv Ps 344 Lantbrukaren L A Larsson, Hilda, Hulda (liggande, 1954)
34-35	S	1909, 1917, 1956	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn, titel), karaktärsskapande (tidstypisk, hög, ålder)	Carolina Pettersson född Ohlsson fr. Sörby (1909) Nämndemannen Anders Gustaf Pettersson (1917) Häradsdomaren Ernst Andersson, hans maka Helena (1956)
36-37	S	1902	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn, titel), karaktärsskapande (ovanlig form, ovanligt citat på sockel, hög, välarbetad sockel, ålder)	Handlanden W. Lundin, Tunatorp, o. h. maka f. Smedberg, "Jordens oro viker på den hand som varar" (svärläst)
38-39	S	1937	2	Karaktärsskapande (citat, ovanlig form här)	Hilmer Anderssons familjegrav, "Jag är uppståndelsen och livet"
41-42	S	1920, 1969	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (tidstypisk, låg och bred)	Erik Larsson familjegrav, Erik och Elsa, Fyrö
43-44	S	1919	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (tidstypisk, hög, svart granit, ålder)	E G Nylunds, Bäcktorp familjegrav
45-46	S	1995	2	Socialhistoriskt intressant (titel), karaktärsskapande (ovanlig sten, röd granit)	Kantorn Börje Sturfält och hans maka Karin

47-50	S	1853 – 2013, 14 st	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn, titel), karaktärsskapande (ovanlig form, obelisk, stor, hög, kulle, ålder) Om gravrätten för denna grav upphör så bör värderingen göras om och tillföras kategori 1. Graven är klassificerad som mycket värdefull, 1, men eftersom det i nuläget finns en gravrättsinnehavare så är den klassad som värdefull, 2.	Översten Adolf Anders Johan Ammilon, hans hustru Maria Dorothea Ammilon, Mathilda Fredrika, Odelberg, Berga-Tuna (mer text finns)
51-52	S	1925	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn, titel), karaktärsskapande (tidstypisk, hög, enkel, stilren, ålder, placering söder om kyrkan, nära gång)	Hemmansägaren A P Larsson, Enstaberga familjegrav
53-54	S	1921	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn, titel), karaktärsskapande (hög, svart granit, fin slipning, veteax, ovanlig form, ålder)	Hemmansägare J A Wellander, Vinterhyttan familjegrav
55-56	S	1921	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn, titel), karaktärsskapande (tidstypisk, hög, ålder)	Häradsdomaren C A Eriksson, St Annerbäck, och hans maka Maria född Nylund, dottern Gulla Annebäck
61-62	S	1927, 1984	2	2 gravstenar. Karaktärsskapande (tidstypisk, svart granit, fin slipning, samma sten som 74-75)	Karl Åkerberg familjegrav Döttrarna Rut och Edit Åkerberg (liggande, 1984)
70-71	S	1929	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (tidstypisk, hög, ovanlig text, syskongrav, ovanligt med tvillingbröder)	Tvillingbröderna Gustav och Karl Andersson fr. Ekstugan
72-73	S	1929	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (tidstypisk, hög, ålder)	K F Liljefelt Rosenhäll (svårläst)
74-75	S	1931	2	Karaktärsskapande (tidstypisk, svart, blåstrad, fin behugning av sockeln, fint slipad, samma sten som 61-62)	A G Åkerberg, hustrun Sofia familjegrav

78	S	1937	2	Socialhistoriskt intressant (titel), karaktärsskapande (fin, enkel, funktionalistisk)	F. soldaten O. F. Blom, Dottern Signe
81- 82	S	1939	2	Socialhistoriskt intressant, (titel), karaktärsskapande (ovanlig form)	K. A. Larsson familjegrav (svårläst)
83- 84	S	1931, 1981	2	Karaktärsskapande (yngre sten)	Erik, Margit Eriksson
87- 88	S	1887	2	Karaktärsskapande (tidstypisk, ålder)	A P Andersson, hans maka Ulla (svårläst)
89- 90	S	1933	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (svart granit, låg, ovanlig dekor, ovanlig i detta kvarter)	Oskar Andersson Svalsta familjegrav
93- 94	S	1949, 1973	2	2 gravstenar. Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig form, bred, svart granit)	Erik Perssons familjegrav, Övre torp Astrid Ohlsson (1973, liggande)
97- 98	S	1935	2	Karaktärsskapande (ovanlig form, stor)	J F Åkerberg familjegrav
103 - 104	S	1937, 1979	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig form, stor)	C H Olsson, Brogetorp familjegrav, Halvar och Lisa
107 - 108	S	-	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (svart granit, ovanlig dekor, ovanlig form, stor, bred, syskongrav)	Vilorum för syskonen Karlsson, Lövängen
122 - 123	S	1954, 2005	2	2 gravstenar. Socialhistoriskt intressant (titel), karaktärsskapande (ovanlig form, kolonner, bred)	Fabrikören Bernhard Johansson, hans hustru Frida Maj Britt Jidell, Bernt Jidell (2005, liggande)
124 - 127	S	1927	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn, titel), karaktärsskapande (stor, ovanlig form, fin, ovanlig sten, röd kalksten, fin behuggning, fin inskription) Om gravrätten för denna grav upphör så bör värderin gen göras om och tillföras kategori 1.	Kyrkoherden i Tuna och Bergshammar, Axel Inger, Hilma Berselius "Församlingen reste stenen"

129	N	1881	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig form, svart, hög, ålder)	J E Nylund, Bäcktorp, Charlotta Nylund
130 - 131	N	1911	2	Socialhistoriskt intressant (titel), karaktärsskapande (ovanlig form, hög, obelisk, svart slipad, placering, nära vapenhus, ålder)	Kyrkvärden C G Carlsson och hans hustru Matilda
134 - 135	N	1963, 2013	2	2 gravstenar. Socialhistoriskt intressant (titel), karaktärsskapande (ovanlig form i detta kvarter, låg och bred)	Lantbrukaren G A Larssons familjegrav, Gustaf, Stina Anna.Lisa Goetsch (2013, liggande)
136 b	N	1968	2	Socialhistoriskt intressant (titel), karaktärsskapande (ovanlig form i detta kvarter, ovanlig sten, röd granit)	Hemmansägaren Ivar Annebäcks familjegrav, Ivar, Greta, dottern Margareta, svärsonen Hans
140 - 141	N	1960	2	Socialhistoriskt intressant (titel), karaktärsskapande (ovanlig form)	Inspektoren Eric Engquists familjegrav, Eric Edith
142 - 143	N	1958	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig form, placering, nära kor)	Kyrkvärden Erik Andersson, Hagby, hans maka Ester
144 - 145	N	1939	2	Socialhistoriskt intressant (titel), karaktärsskapande (ovanlig form i detta kvarter, låg och bred, ålder)	Mjölaren S F Eriksson, hans maka Maria
146 - 147	N	1879	1	Socialhistoriskt intressant (titel), karaktärsskapande (placering, den enda direkt norr om kyrkan, äldsta norr om kyrkan)	f. nämndemannen C. E. Erikson, Hans maka Anna Sofia
157 - 158	N	1947	2	Socialhistoriskt intressant (titel), karaktärsskapande (kyrkogårdens enda liggande gjutjärnshäll, citat), lokalhistoriskt intressant (J A Karlsson var en framstående kulturpersonlighet på sin tid). Graven är klassificerad som mycket värdefull, 1, men eftersom det i nuläget finns en gravrättsinnehavare så är den klassad som värdefull, 2.	FOLKSKOLLÄRAREN J A KARLSSON, Hans maka Mary F. Ringström "Han forskade och lärde" "Tacksamma elever reste vårdens"

160	N	1876	1	Socialhistoriskt intressant (titel), karaktärsskapande (ovanlig form, en av få kors, placering, nära kor, gruppsamverkan, vänd mot väster, ålder)	E G Abergh Prost i Tuna † 1876 En liggande gravvård för sondottern Gertrud som avled 1896. (mer text finns, svårläst)
161 - 163	N	1947	2	Karaktärsskapande (ovanlig form, bred, enda "sänggaveln", placering, nära kor, gruppsamverkan, vänd mot väster)	Erik Edberg familjegrav, Erik, hans maka Anna, Augusta Lindström
164 - 165	N	1988	2	Socialhistoriskt intressant (titel), karaktärsskapande (ovanligt citat, gruppsamverkan, vänd mot väster)	Kyrkoherden i Tuna pastorat, kontraktsprosten Gunnar Mimer, Hans hustru Gudrun Mimer f. Schlossherr, "Gud var mig nådig Psalt 51:2"
166 - 167	N	1924	2 Om gravrätt n för denna grav upphör så bör värderin gen göras om och tillföras kategori 1.	Socialhistoriskt intressant (titel), karaktärsskapande (ovanlig sten, röd kalksten, hög, keltiskt kors, gruppsamverkan, vänd mot väster) Graven är klassificerad som mycket värdefull, 1, men eftersom det i nuläget finns en gravrättsinnehavare så är den klassad som värdefull, 2.	Prosten Georg Sjöström, hans maka Hilda Sjöström f. Lindström

168 - 170	N	1924, 1952	2	Socialhistoriskt intressant (titel), karaktärsskapande (ovanlig form, gruppsamverkan, vänd mot väster) Om gravrätten för denna grav upphör så bör värderingen göras om och tillföras kategori 1. Graven är klassificerad som mycket värdefull, 1, men eftersom det i nuläget finns en gravrättsinnehavare så är den klassad som värdefull, 2.	Kyrkoherden i Tuna och Bergshammars församlingar, Kontraktsprosten Ebbe Landin, "Kärleken förgår aldrig 1 Kor 13.8"
171 - 172	N	före 1925	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig form, enda liggande i denna rad)	Klara och Oskar Carlsson, Mariedal
186	N	2005, 2012	2	2 gravstenar. Karaktärsskapande (ovanlig form, nallebjörn, ovanlig dekor, fotografier, många dekorationer med änglar, barngrav)	Anders Ohlsson, Vår älskade lilla William Westerholm-Ohlsson
214	N	1919	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (tidstypisk, svart granit, fin dekor, ålder, ensam kvinnograv)	Carolina Eriksson, Tunaby
229	N	1949	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig dekor)	Karl Vennerström, Sofia Vennerström, Prästtorp
230	N	1951	2	Karaktärsskapande (ovanlig sten, ovanlig dekor)	Gösta och Alice
234 - 235	N	1957	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig form för tiden, ovanlig sten, ovanlig dekor)	Erik Andersson, hans maka Elin, Solhaga
242	N	1928	2	Karaktärsskapande (ovanlig form)	A F Hall, (svärläst)
244 a	N	2002	2	Karaktärsskapande (ovanlig form, ovanlig sten, fint citat, barngrav)	Rasmus Hagberg, "Du finns i våra hjärtan"
-	N	1909, 1911, 1919, ?	2	Karaktärsskapande (placering, gruppsamverkan, vid trädkrans, ovanlig form, höga, ålder) 4 gravvårdar i öster vid trädkrans. Utan nummer	Bl a Mathilda ?, Läraren Per Erik Fredriksson, Hedvig ?
249	N	1967	2	Karaktärsskapande (ovanlig form, stenkors, ovanlig sten, marmor, barngrav)	Clas
253	N	1989	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig form, ovanlig dekor, barngrav)	Martin Widén, Strogon

254	N	1963	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig form, barngrav)	Vår käre son Per Engström, Berga-Tuna
262 - 263	N	1907	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig form, gjutjärnsjärnkors, en av få kvar på plats) Om gravrätten för denna grav upphör så bör värderingen göras om och tillföras kategori 1. Graven är klassificerad som mycket värdefull, 1, men eftersom det i nuläget finns en gravrättsinnehavare så är den klassad som värdefull, 2.	HÄR VILAR JOHAN SVENSSON TOMASTORP
270 - 271	N	1901, 1963	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn, titel), karaktärsskapande (ålder)	Byggmästaren David Eriksson, hans maka Hilda, C E Eriksson, Krokek och Tunaby
286 - 287	N	1936	2	Karaktärsskapande (ovanlig form, ovanlig dekor, svart granit, ålder)	Sigfrid Anderssons familjegrav, Håkan, Märta, Wasti, Sigfrid
290 - 291	N	1944	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig form, svart granit, ålder)	Erik Lundkvist familjegrav, Brostugan
294 - 295	N	1948	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig form, svart granit)	K R Anderssons familjegrav, Elggrav
299 b	N	1991	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn, titel), karaktärsskapande (hög)	Lantbrukaren Erik-Olof Leijon, Ingegerd Leijon, Hagby
300	N	1944	2	Karaktärsskapande (ovanlig form, ovanlig sten, svart granit, fin dekor, enkel, en av få äldre i kvarteret)	C A Andersson
306 - 308	N	1944	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig sten, svart granit, fin dekor)	Erikssons Korpålen, familjegrav
309 - 310	N	1946	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (stor, svart granit, fin dekor)	Familjegrav Rikard Eriksson hans maka Anna, Karl Strömberg hans maka Ingrid, Eva Enstaberga
324 - 325	N	1952	2	Karaktärsskapande (ovanlig form, ovanlig slipning, bred, svart granit)	Gustav Hagman familjegrav

349 - 350	N	1914, 1974	1	Socialhistoriskt intressant (ovanlig titel), karaktärsskapande (ovanlig sten, svart diabas?, konstnärlig)	Tunnbindare Sven Hultkvist familjegrav, Sven och Linnéa
501 - 504	N, Urngra v	1969, 2001	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn, titel)	Lantbrukaren Ragnar Larsson, Valborg Larsson, Lilla Annebäck
505 - 508	N, Urngra v	1970	2	Karaktärsskapande (ovanlig inskription och typsnitt)	NOA, Nils Otto Andersson
517 - 520	N, Urngra v	1983	2	Karaktärsskapande (röd granit, enda kvinnograv i denna rad)	Olga Larsson
537 - 540	N, Urngra v	1975	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (dekor veteax)	Manne Eriksson, dottern Elisabet, Karltorp
541 - 544	N, Urngra v	1978	2	Karaktärsskapande (ovanlig text, handstil, enda kvinnograv i denna rad)	Ann Mari Engström
565 - 568	N, Urngra v	1982	2	Karaktärsskapande (ovanlig form, det enda moderna järnkorset, kvinnograv)	Anita Thorn
569 - 572	N, Urngra v	1984	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn, titel), karaktärsskapande (ovanlig sten, svart granit, ovanlig inskription i guld, dekor veteax)	Fanjunkaren Erik S. Eriksson, Makan Frida, Backa
573 - 576	N, Urngra v	1984	2	Socialhistoriskt intressant (titel)	Smeden Manne Eriksson, makan Kristina
593 - 596	N, Urngra v	1989	2	Karaktärsskapande (ovanlig sten, röd granit, ovanlig inskription, handstil, latinsk text)	"Pax tecum" (=peace be with you)
601 - 604	N, Urngra v	1993	2	Karaktärsskapande (fint citat, ovanlig dekor, 2 värjor)	Henric Rubin, "Finns skugga – finns ljus"
613 - 616	N, Urngra v	2001	2	Karaktärsskapande (ovanlig form, fint citat)	Birgitta Åkerlund, "Ditt minne lever"
661 - 664	N, Urngra v	2014	2	Karaktärsskapande (ovanlig form, kors, ovanlig sten, labrador, dekor veteax)	Per Annebäck

1007-1008	Nya	1987	2	Karaktärsskapande	Karin, Evald Johansson
1015	Nya	1990	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (tidstypisk)	Signe Sofia Johansson, Källhult
1021-1022	Nya	1992	2	Karaktärsskapande (stenram, ovanlig sten, röd, ovanlig dekor, handstil, fågeldekorationer)	Hilding Eriksson, Maj Eriksson
1049-1050	Nya	1946	2	Karaktärsskapande (ovanlig form, den enda stora stenramen här)	Vilorum för Henning och Berta Karlsson, Dottern Sigrid
1051-1052	Nya	1960	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (tidstypisk dekor, veteax, två män, far och son?)	Martin Johansson, Bengt Johansson, Krognäs
1053-1054	Nya	1948	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig sten i denna avdelning, svart granit, ovanlig form)	H L Halldins familjegrav, Slättkärr
1055-1056	Nya	1948	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn, titel), karaktärsskapande (ovanlig sten i denna avdelning, svart, ovanlig form, stor och bred, ålder)	Lantbrukaren Konrad Johansson, hans maka Eva, sonen Gunnar, Krognäs
1057-1058	Nya	1953	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (bred, ovanlig, sonen dog först)	Gerda Karlsson, Helge Karlsson, sonen Sven-Erik, Sandstugan
1062-1063	Nya	1959	2	Socialhistoriskt intressant (titel)	Trädgårdsmästaren Albert Bergman, makan Maria Bergman
1083-1084	Nya	1956	2	Karaktärsskapande (tidstypisk, ovanlig dekor, enda med bronsrelief)	Anton Hellbergs familjegrav
1085-1086	Nya	1955	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn, titel), karaktärsskapande (ovanlig form)	Muraren John Karlsson, hustrun Greta, Lillebo
1092-1098	Nya	1954	2	Socialhistoriskt intressant (titel), karaktärsskapande (hög, ovanlig form, naturlig, grovt huggen)	Godsägaren Bertil Eneborg, makan Thora Eneborg, Hjermesta säteri
1104-1105	Nya	1959	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (något ovanlig form, efternamn och gårdsnamn lika)	Yngve Albinsson, Jan Albinsson, Albinsro
1108-1109	Nya	1962	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (tidstypisk, bred)	Sven Thunholm, Maj Thunholm, Berga-Tuna
1110-1111	Nya	1963	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig sten i denna avdelning, ovanlig form, syskongrav)	Holger Johansson, Gälkebo, Göta, Holger
1114-1115	Nya	1963	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig sten i denna avdelning, ovanlig form, ovanlig dekor)	Severin Blomkvists familjegrav, Sättertorp Severin, Valborg,
1121-1122	Nya	1964	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (bred)	Valdemar Carlssons familjegrav, Valdemar, Clara, Hyddan

1139-1140	Nya	1965	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig sten i denna avdelning, dekor)	Olle Leijon, Rut Leijon, Hagby
1141-1142	Nya	1948	2	Karaktärsskapande (tidstypisk, bred, fint citat)	F O Ekströms familjegrav, "Vila i frid"
1145	Nya	1980	2	Socialhistoriskt intressant (titel), karaktärsskapande (ovanlig dekor, sädesax, ensamgrav)	Lantbrukaren Erik Andersson
1146ab	Nya	1967	2	Karaktärsskapande (fint citat, bred, tidstypisk)	G. Löfgrens familjegrav, Gunnar, Marianne, "Älskad-saknad"
1221-1222	Nya	2000	2	Karaktärsskapande (ovanlig form, ovanligt motiv, fotografi)	Bengt Lundkvist
1251	Nya	1939	2	Karaktärsskapande (ovanlig form, liggande liten, ensamgrav, ålder, en av de äldsta här, troligen linjegrav)	Alexander Pettersson
1263	Nya	1984	2	Karaktärsskapande (ovanlig sten i denna avdelning, röd granit, ovanlig form)	Thomas Hellström, Solveig
Utan nummer , trol 1272	Nya	1935	2	Karaktärsskapande (ensamgrav, kvinnograv, ålder, en av de äldsta här, troligen linjegrav)	Augusta Karlsson
1278-1279	Nya	-	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (liten, oansenlig, enkel form, ålder)	Makarna Andersson, Brostugan
1290	Nya	1993	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (dekor, hjortar vid bäck, ovanlig form)	Lantbrukaren Erik Andersson
1297-1298	Nya	2007	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), lokalhistoriskt intressant (Maj-Britt aktiv i hembygdsföreningen mm, politiker), karaktärsskapande (ovanlig form, ovanlig dekor)	Carl Johan Johansson, Maj-Britt Johansson, Gummersta
1303	Nya	1948	2	Karaktärsskapande (ovanlig form, liggande, en av få i denna avdelning, troligen linjegrav)	Anna Frick
1319	Nya	1993	2	Karaktärsskapande (ovanlig sten i denna avdelning, ovanlig dekor)	Oiva Lampinen
1336-1337	Nya	1982	2	Socialhistoriskt intressant (titel)	Lantbrukare Erik Pettersson, makan Anna
1342-1343	Nya	1973	2	Karaktärsskapande (ovanlig form på sten)	Sven-Inge Fredriksson
1369-1370	Nya	1980	2	Karaktärsskapande (ovanlig sten, ovanlig form)	Ingvar Karlsson
1375-1376	Nya	1978	2	Karaktärsskapande (ovanlig form, enda järnkorset)	Larsson, Emil, Elsa
1391-1392	Nya	1976	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig form)	Bertil Andersson, hustrun Naemi, Solliden

1399-1400	Nya	2007	2	Lokalhistoriskt intressant (Anders i backen, påhittig, kunnig, lite uppfinnare), karaktärsskapande (ovanlig form, ovanlig dekor, fint och humoristiskt citat som föräldrarna har skrivit) Graven är klassificerad som mycket värdefull, 1, men eftersom det i nuläget finns en gravrättsinnehavare så är den klassad som värdefull, 2.	O J Anders Gustavsson, "Anders gjorde det omöjliga, medan man väntade, underverk tog något längre tid"
1401-1402	Nya	2015	2	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig sten, ovanlig form, ovanligt med födelseort, dekor måsar, ensamgrav)	David Lundberg, *Burträsk 1925, + Svalsta 2015
1403-1404	Nya	2016	2	Karaktärsskapande (rund, liggande, fåglar som dekoration, sparvar)	Nils-Erik Andersson
1411-1412	Nya	2017	2	Karaktärsskapande (ovanlig form, liggande bok, unik för kyrkogården, fint citat)	Här vilar vår älskade Maria Beatrice Theodora Guy, "Hon dansade en stund på jorden"
Utan nummer		1906	1	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig form, ett av få gjutjärnskors, ålder) Kors vid sakristians östra fasad	H. H. A J Andersson från Elggrafven
Utan nummer		1908	1	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig form, ett av få gjutjärnskors, kvinnonamn, ålder) Kors vid sakristians östra fasad	H. H. Augusta Charlotta Andersson från Elggraf
Utan nummer		1914	1	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig form, ett av få gjutjärnskors, ålder, kvinnonamn) Kors vid vapenhusets västra fasad	Här vilar Charlotta Svensson, Tomastorp
Utan nummer		1909	1	Karaktärsskapande (ovanlig form, ett av få gjutjärnskors, ålder) Kors vid vapenhusets västra fasad	Här hvilar Karl Johan Karlsson S. Ps. 364

Utan nummer		1908	1	Socialhistoriskt intressant (titel, gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig form, ett av få gjutjärnskors, ålder) Kors vid vapenhusets västra fasad	H. H. ARRENDATORN E. G. ANDERSSON FRÅN BRAKÄRR
Utan nummer		1905	1	Karaktärsskapande (ovanlig form, ett av få gjutjärnskors, ålder, kvinnonamn) Kors vid vapenhusets västra fasad	H. V. JOHANNA MATILDA ANDERSSON
Utan nummer		1907	1	Socialhistoriskt intressant (gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig form, ett av få gjutjärnskors, psalmhänvisning, ålder) Kors vid vapenhusets västra fasad	H. H. ALGOT LARSSON TUNABY SV. PS. 439
Utan nummer		1910	1	Socialhistoriskt intressant (titel, gårdsnamn), karaktärsskapande (ovanlig form, ett av få gjutjärnskors, ålder) Kors vid vapenhusets västra fasad	HÄR HVILAR LÄGENHETSÄGAREN GUST. ROB. KARLSSON FRÅN BRÅTEN SAMT HANS LILLA DOTTER INGRID ADELIA HVILA I FRID

Värdering	Mycket värdefull (1)	Material	Röd kalksten
Kvarter	Södra	Omgärdning	-
Avdelning	Västra delen	Titel	-
Inventerare	Eva Wockatz	Begravd år	1850
Gravvårdens typ	Stående sten	Äldsta årtal på gravsten	1850

Beskrivning

Stående hög gravsten med antikt överliggare på hög sockel. Stenen är vänd mot öster. Stenen är slipad. Inskriptionen är nedsänkt. Svårläst.

Inskription

HÄR HVILA
JÄGMÄSTAREN
NILS FREDRIC FOGELSTRÖM
FÖDD DEN 24 OCTOBER 1767
DÖD DEN 26 MAJ 1850

OCH DESS KÄRA MAK
ULRICA LOVISA KISTNER
FÖDD DEN 28 OCTOBER 1767
DÖD DEN 24 APRIL 1858

SAMT DERAS ÄLSKADE SON
ÖFVERJÄGAREN
JOHAN ADAM FOGELSTRÖM
FÖDD DEN 20 JUNI 1801
DÖD DEN 3 MARS 1863

SV. PSALM: NO 474, V: 8

(text från gravstensinventeringen)
(Ingraverad dödsdag för Ulrika Lovisa Kistner är
den 24 APRIL 1858. Den anges dock vara
den 4 April och begravning 15 april enligt
dödbok (Tuna (D) F:1 (1841-1862) Bild 20))

Kulturhistoriskt värde

Gravvården är uppsatt för jägmästaren Nils Fredric Fogelström och hans maka Ulrica Lovisa, samt sonen Johan Adam. Gravvården är en av de äldsta nu bevarade gravvårdarna på kyrkogården. Gravvården är placerad söder om kyrkobyggnaden, vid västra delen. Gravvården är karaktärsskapande genom sin ålder, och genom att den är hög och väl synlig på kyrkogården. Gravvården har en ovanlig och unik form på kyrkogården, men med en för tiden klassisk form. Gravstenen har en psalmhänvisning, vilket var vanligt förr, men nu är relativt sällsynt på kyrkogårdar. Eftersom gravvården bär en titel är den också socialhistoriskt intressant.

Bild ID: SLM D2019-0044
Fotograf: Eva Wockatz
Datum: 2017-09-12

Värdering	Mycket värdefull (1)	Material	Gjutjärn
Kvarter	Södra	Omgärdning	-
Avdelning	Västra delen	Titel	Contraktsprost, Kyrkoh.
Inventerare	Eva Wockatz	Begravd år	1846
Gravvårdens typ	Stående gjutjärnsgravvård	Äldsta årtal på gravsten	1846

Beskrivning

Stående gravvård av gjutjärn med spetsig och genomsiktig överdel som kröns med ett kors. Rak sockel. Sockeln är dekorerad med kors, ankare och hjärta. Inskriptionen är förhöjd och förgylld. Stenen är vänd mot öster.

Inskription

HÄR HVILA
CONTRACTSPROSTEN
OCH
KYRKOHERDEN
JOH. EKSTRÖM
FÖDD 30 MAJ 1763
DÖD 12 DEC 1846
OCH DESS MAK
CH. JOH. DAHLIN
FÖDD 13 MAJ 1783
DÖD 6 NOV 1856
PS. 477 V6

Kulturhistoriskt värde

Gravvården är uppsatt för kontraktsprosten och kyrkoherden Joh. Ekström och hans maka Ch. Joh. Dahlin. Gravvården är en av de äldsta bevarade gravvårdar på kyrkogården, numera den äldsta. Gravvården är placerad söder om kyrkobyggnaden. Gravvården är karaktärsskapande genom sin ålder, för att den är utförd av gjutjärn och genom att den är hög och väl synlig på kyrkogården. Gravvården är unik på denna kyrkogården. Eftersom gravvården bär en titel är den också socialhistoriskt intressant. Gravstenen har även en psalmhänvisning, vilket var vanligt förr, men nu är relativt sällsynt på kyrkogårdar. Det är en av få gjutjärnsgravvårdar som finns kvar på ursprunglig plats på kyrkogården.

Bild ID: SLM D2019-0045
Fotograf: Eva Wockatz
Datum: 2017-09-12

Värdering	Värdefull (2) *	Material	Granit
Kvarter	Södra	Omgärdning	Gravkulle
Avdelning	Västra delen	Titel	Översten
Inventerare	Eva Wockatz	Begravd år	1853 - 2013
Gravvårdens typ	Stående sten	Äldsta årtal på gravsten	1853

* Gravvården är klassificerad som mycket värdefull, 1, men i nuläget finns det en gravrättsinnehavare varför den är klassad som värdefull, 2.

Beskrivning

Stående naturligt huggen gravsten modell "bautasten" på gräsbeväxt gravkulle. Stenen är grovt huggen. Inskriptionen är nedsänkt. På gravkullen finns flera liggande gravstenar med senare begravda personer. Totalt är 14 personer gravsatta. Stenen är vänd mot öster.

Inskription

ÖFVERSTEN
ADOLF ANDERS JOHAN
AMMILON
* 19/10 1795 † 10/11 1864
HANS HUSTRU MARIA DOROTHEA AMMILON
FÖDD BROBERG * 28/2 1806 † 13/8 1853
MATHILDA FREDRIKA MARIA
AMMILON
BERGA-TUNA

(mer text finns)

(datum kollade mot stenen
och stämmer även med Adelsvapen,
adliga ätten Ammilon nr 2316.)

(Matilda var överstens syster, född 1802-04-26 i
Tavastehu.

Ref: Tuna (D) EI:2 (1861-1878) Bild 21
och Sveriges Dödbok)

Kulturhistoriskt värde

Gravvården är uppsatt för översten Adolf Anders Johan Ammilon och hans hustru Maria Dorothea Ammilon, samt dess barn. Gravvården är en av de äldre bevarade gravvårdar på kyrkogården. Gravvården är placerad söder om kyrkobyggnaden. Gravvården är karaktärsskapande genom sin ålder, för att den är utförd som en "bautasten" och genom att den är hög och väl synlig på kyrkogården. Eftersom gravvården bär en titel och gårdsnamn är den också socialhistoriskt intressant. Gravstenen har även en psalmhänvisning, vilket var vanligt förr, men nu är relativt sällsynt på kyrkogårdar. Utformningen med gravkullen är unik för denna kyrkogård och vården har ett stort miljöskapande värde.

Bild ID: SLM D2019-0046
Fotograf: Eva Wockatz
Datum: 2017-09-12

Värdering	Värdefull (2) *	Material	Röd kalksten
Kvarter	Södra	Omgärdning	-
Avdelning	Östra delen	Titel	Kyrkoherden
Inventerare	Eva Wockatz	Begravd år	1927
Gravvårdens typ	Stående sten	Äldsta årtal på gravsten	1924

* Gravvården är klassificerad som mycket värdefull, 1, men i nuläget finns det en gravrättsinnehavare varför den är klassad som värdefull, 2.

Beskrivning

Stående sten med rundat avslut stående på låg sockel. Stenen är slipad. Inskriptionen är försänkt. En förgylld stjärna överst. Stenen är vänd mot öster.

Inskription

Kyrkoherden
i Tuna och Bergshammar
AXEL INGER
* 1867 † 1927

HILMA BERSELIUS
* 1840 † 1924
Församlingarna reste stenen

(Hilma Hedvig Kristina Berselius som var hustruns fostermor, född 1840-08-16 i Östra Husby och död 1924-11-08 i Kung Karl Västmanland.)

(Hustrun kan eventuellt också ligga i graven. Hon hette Ester Sandra Maria Berselius född 1881-06-23, född Svensdotter, Norrköpings S:t Olai (E) CI:13 (1874-1882) Bild 409 / sid 813) och död i Nyköping 1964-07-06. Notera att plats finns för att gravera in hustruns namn under kyrkoherdens)

Kulturhistoriskt värde

Gravvården är uppsatt för kyrkoherden i Tuna och Bergshammar Axel Inger. Hilma Hedvig Kristina Berselius var hustruns fostermor. Gravvården är en av de äldre bevarade gravvårdarna på kyrkogården. Gravvården är placerad söder om kyrkobyggnaden. Gravvården är karaktärsskapande genom sin ålder, och genom att den har en ovanlig utformning, både i form och stenal. Gravstenen bär en titel och är socialhistoriskt intressant. Även inskriptionen "Församlingarna reste stenen" är intressant.

Bild ID: SLM D2019-0047
Fotograf: Eva Wockatz
Datum: 2017-09-12

Värdering	Mycket värdefull (1)	Material	Röd kalksten
Kvarter	Norra	Omgärdning	-
Avdelning	Direkt norr om kyrkan	Titel	Nämndemannen
Inventerare	Eva Wockatz	Begravd år	1879
Gravvårdens typ	Stående sten	Äldsta årtal på gravsten	1879

Beskrivning

Stående sten med bågformat krön på låg sockel. Stenen är slipad. Inskriptionen är försänkt och svartmålad. Stenen är vänd mot norr.

Inskription

f. NÄMNDEMANNEN
C. E. ERIKSON
* 1833 † 1879
HANS MAKÅ ANNA SOFIA
* 1839 † 1933

Kulturhistoriskt värde

Gravvården är uppsatt för före detta nämndemannen C. E. Erikson och hans maka Anna Sofia. Gravvården är en av de äldre bevarade gravvårdarna på kyrkogården. Gravvården är placerad direkt norr om kyrkobyggnaden, den enda som är det. Gravvården är karaktärsskapande genom sin ålder och genom att den har en ovanlig utformning. Men framförallt för att det är den enda gravstenen placerad direkt norr om kyrkan. Gravstenen bär en titel och är därmed socialhistoriskt intressant.

Bild ID: SLM D2019-0048
Fotograf: Eva Wockatz
Datum: 2016-12-14

Värdering	Värdefull (2) *	Material	Gjutjärn
Kvarter	Norra	Omgärdning	-
Avdelning	Urngrav	Titel	Folkskollärare
Inventerare	Eva Wockatz	Begravd år	1947
Gravvårdens typ	Liggande häll	Äldsta årtal på gravsten	1947

* Gravvården är klassificerad som mycket värdefull, 1, men i nuläget finns det en gravrättsinnehavare varför den är klassad som värdefull, 2.

Beskrivning

Liggande stor gravhäll av gjutjärn. Inskriptionen är förhöjd. Under ligger en mindre gravhäll av gjutjärn för maken Mary.

Inskription

FOLSKSKOLLÄRAREN
J. A. KARLSSON
FÖDD DEN 22 AUG 1881
DÖD DEN 9 MAJ 1947
HAN FORSKADE
OCH LÄRDE
TACKSAMMA ELEVER RESTE VÅRDEN

HANS MAKAN MARY F. RINGSTRÖM
* 1891 † 1962

Kulturhistoriskt värde

Gravvården är uppsatt för folkskolläraren J A Karlsson och hans maka Mary. J A Karlsson var en framstående kulturpersonlighet på sin tid. Gravvården är en urngrav placerad i urngravsområdet norr om kyrkobyggnaden. Gravvården är den enda liggande gjutjärnshällen på kyrkogården och är karaktärsskapande och viktig för miljön. Eftersom gravvården bär en titel är den också socialhistoriskt intressant. Hällen är rest av "tacksamma elever", vilket också gör graven mer intressant.

Bild ID: SLM D2019-0049
Fotograf: Eva Wockatz
Datum: 2018-09-04

Värdering	Mycket värdefull (1)	Material	-
Kvarter	Norra	Omgärdning	-
Avdelning	Direkt öster om kyrkan	Titel	Prost
Inventerare	Eva Wockatz	Begravd år	1876
Gravvårdens typ	Stående sten	Äldsta årtal på gravsten	1876

Beskrivning

Stående sten i form av kors på låg sockel. Stenen är huggen. Inskriptionen är försänkt. Framför ligger en mindre liggande stenhäll. Stenen är placerad direkt öster om kyrkobyggnaden, vänd mot väster, mot en numera igenlagd gång.

Inskription

E. G. ÅBERGH
PROST I TUNA
† 1876

Liggande sten:
GERTRUD ÅBERGH
Dog i Tuna prästg.
vid 20 års ålder
† 1896

(svårläst, text från gravstensinventeringen)

Kulturhistoriskt värde

Gravvården är uppsatt för prosten i Tuna Erik Gustaf Åbergh. Gravvården är en av de äldre bevarade gravvårdarna på kyrkogården. Gravvården är placerad tillsammans med andra gravvårdar över bortgångna präster och kyrkoherdar direkt öster om kyrkans kor. Gravstenen utgör tillsammans med de andra gravstenarna en grupp av stenar, där präster fått sig en gravplats direkt öster om kyrkan närmast koret. Gravvården är karaktärsskapande genom sin ålder, och genom att den har en ovanlig utformning, med den korsformade stenen. Gravstenen bär en titel och är socialhistoriskt intressant. Stenen har också ett miljöskapande värde.

Den liggande gravvårdens inskription avser sondottern Gertrud som avled i Tuna 1896-03-27. Erik Gustafs son (och Gertruds far), Gotthard Åberg var kyrkoherde i Tuna och Bergshammar 1888-1898.

Bild ID: SLM D2019-0050
Fotograf: Eva Wockatz
Datum: 2017-09-12

Värdering	Värdefull (2) *	Material	Röd kalksten
Kvarter	Norra	Omgärdning	-
Avdelning	Direkt öster om kyrkan	Titel	Prost
Inventerare	Eva Wockatz	Begravd år	1924
Gravvårdens typ	Stående sten	Äldsta årtal på gravsten	1924

* Gravvården är klassificerad som mycket värdefull, 1, men i nuläget finns det en gravrättsinnehavare varför den är klassad som värdefull, 2.

Beskrivning

Stående sten i form av ett hjulkors. Stenen är tandhuggen. Inskriptionen är försänkt. Stenen är placerad direkt öster om kyrkobyggnaden, vänd mot väster, mot en numera igenlagd gång.

Inskription

PROSTEN
GEORG SJÖSTRÖM
* 1852 † 1924
HANS MAKÄ
HILDA SJÖSTRÖM
f. LINDSTRÖM
* 1865 † 1946

På överdelen står:
”FADER I DINA HÄNDER”

Kulturhistoriskt värde

Gravvården är uppsatt för prosten Georg Sjöström. Gravvården är en av få äldre bevarade gravvårdar på kyrkogården. Gravvården är placerad tillsammans med andra gravvårdar över bortgångna präster och kyrkoherdar direkt öster om kyrkans kor. Gravstenen utgör tillsammans med de andra gravstenarna en grupp av stenar, där präster fått sig en gravplats direkt öster om kyrkan närmast koret. Gravvården är karaktärsskapande genom sin ålder, och genom att den har en ovanlig utformning, unik för kyrkogården, med det hjulformade korset. Stenen är också ovanligt hög och väl synlig i miljön. Gravstenen bär en titel och är socialhistoriskt intressant. Det är också en sällsynt välarbetad sten med fin behugning.

Bild ID: SLM D2019-0051
Fotograf: Eva Wockatz
Datum: 2017-09-12

Värdering	Värdefull (2)	Material	Kalksten
Kvarter	Norra	Omgärdning	-
Avdelning	Direkt öster om kyrkan	Titel	Kyrkoherde
Inventerare	Eva Wockatz	Begravd år	1952
Gravvårdens typ	Stående sten	Äldsta årtal på gravsten	1950

* Gravvården är klassificerad som mycket värdefull, 1, men i nuläget finns det en gravrättsinnehavare varför den är klassad som värdefull, 2.

Beskrivning

Stående sten med triangelformat krön stående på låg sockel. Krönet är märkt med ett †. Inskriptionen är försänkt. Stenen är placerad direkt öster om kyrkobyggnaden, vänd mot väster, mot en numera igenlagd gång.

Inskription

KYRKOHERDEN
I TUNA OCH BERGSHAMMARS
FÖRSAMLINGAR
KONTRAKTSPROSTEN
EBBE LANDÉN
* 27.5.1890 † 28.2.1952
EVA LANDÉN F. ERICSSON
* 10.10.1895 † 26.3.1954
FRU HANNA ERICSSON
* 14.4.1864 † 1.4.1950

KÄRLEKEN FÖRGÅR ALDRIG
1 KOR 13:8

Kulturhistoriskt värde

Gravvården är uppsatt för kyrkoherden och kontraktsprosten Ebbe Landén och hans maka Eva. Gravvården är placerad tillsammans med andra gravvårdar över bortgångna präster och kyrkoherdar direkt öster om kyrkans kor. Gravstenen utgör tillsammans med de andra gravstenarna en grupp av stenar, där präster fått sig en gravplats direkt öster om kyrkan närmast koret. Gravvården är karaktärsskapande genom att den har en ovanlig utformning för sin tid. Stenen är också relativt hög och synlig i miljön. Gravstenen har en titel och är socialhistoriskt intressant. Gravstenen bär också ett ovanligt fint citat.

Bild ID: SLM D2019-0052
Fotograf: Eva Wockatz
Datum: 2017-09-12

Värdering	Värdefull (2) *	Material	Gjutjärn
Kvarter	Norra	Omgärdning	-
Avdelning	-	Titel	-
Inventerare	Eva Wockatz	Begravd år	1907
Gravvårdens typ	Stående gjutjärnsvård	Äldsta årtal på gravsten	1907

* Gravvården är klassificerad som mycket värdefull, 1, men i nuläget finns det en gravrättsinnehavare varför den är klassad som värdefull, 2.

Beskrivning

Stående gravvård av gjutjärn, en rektangulär platta på ett stiliserad trädstam. Inskriptionen är förhöjd. Kröns av två bevingade änglabarn.

Inskription

HÄR VILAR
JOHAN SVENSSON
TOMASTORP
* 31/5 1833 † 3/12 1907

Kulturhistoriskt värde

Gravvården är uppsatt för Johan Svensson, Tomastorp. Gravvården är en av de äldre bevarade gravvårdarna på kyrkogården. Gravvården är karaktärsskapande genom sin ålder och genom att den har en ovanlig utformning i gjutjärn. Det är en av få gjutjärnsgravvårdar som finns kvar på ursprunglig plats på kyrkogården. Gravvården har också ett gårdsnamn, vilket gör den mer intressant.

Bild ID: SLM D2019-0053
Fotograf: Eva Wockatz
Datum: 2017-09-12

Värdering	Mycket värdefull (1)	Material	Granit
Kvarter	Norra	Omgärdning	-
Avdelning	-	Titel	Tunnbindare
Inventerare	Eva Wockatz	Begravd år	1914
Gravvårdens typ	Stående sten	Äldsta årtal på gravsten	1974

Beskrivning

Stående rektangulär sten på låg sockel. Stenen är slipad. Inskriptionen är förhöjd.

Inskription

TUNNBINDARE
SVEN HULTKVIST
FAMILJEGRÄV

SVEN 1905 - 1974
LINNÉA 1907 - 1994

Kulturhistoriskt värde

Gravvården är uppsatt för tunnbindaren Sven Hultkvist och hans familj. Gravvården är stram och ser ut att vara formgiven av en konstnär eller arkitekt. Det strama och ovanliga utseendet gör att stenen har ett konsthistoriskt värde. Gravvården är därmed också karaktärsskapande. Stenen bär en ovanlig titel, tunnbindare, ett yrke som i princip är utdött, varför stenen också är socialhistoriskt intressant. En av få gravstenar från 1970-talet.

Bild ID: SLM D2019-0054
Fotograf: Eva Wockatz
Datum: 2017-09-12

Värdering	Värdefull (2) *	Material	Svart diabas?
Kvarter	Nya	Omgärdning	-
Avdelning	Södra gränsen	Titel	-
Inventerare	Eva Wockatz	Begravd år	2007
Gravvårdens typ	Stående sten	Äldsta årtal på gravsten	2007

* Gravvården är klassificerad som mycket värdefull, 1, men i nuläget finns det en gravrättsinnehavare varför den är klassad som värdefull, 2.

Beskrivning

Stående sten med rundat avslut på låg sockel. Stenen är slipad. Inskriptionen är försänkt och vitmålad. ovanför inskriptionen är motivet av en äldre bilmodell, signerad "Billy."

Inskription

"O. J"
ANDERS
GUSTAVSSON
* 1961 † 2007
Anders gjorde det omöjliga
medan man väntade
underverk tog något längre tid

Kulturhistoriskt värde

Gravvården är uppsatt för O J Anders Gustavsson, en lokal profil som var känd för att vara mycket idérisk och händig. Gravvården är med sin inskription helt unik för kyrkogården. Inskriptionen är tankeväckande. Motivet och inskriptionen är generellt ovanlig, men det är även ovanligt med så mycket inskription på en ny sten från 2000-talet. Anders var välkänd i bygden, varför stenen även har ett lokalhistoriskt intresse.

Bild ID: SLM D2019-0055
Fotograf: Eva Wockatz
Datum: 2017-09-12

Värdering	Mycket värdefull (1)	Material	Gjutjärn
Kvarter	Södra	Omgärdning	-
Avdelning	Vid sakristian	Titel	-
Inventerare	Eva Wockatz	Begravd år	1906 - 1908
Gravvårdens typ	Stående gjutjärnskors	Äldsta årtal på gravsten	1906

Beskrivning

Stående kors av gjutjärn. Korsen har tidigare stått på gamla kyrkogården, senare legat i en bod och är numera uppställda vid sakristians östra fasad.

Inskription

H. H
A J ANDERSSON
FRÅN ELGGRAFVEN
* 1844 † 1906

H. H
AUGUSTA
CHARLOTTA ANDERSSON
FRÅN ELGGRAF
* 1847 † 1908

Kulturhistoriskt värde

De 2 korsen är uppsatta för makarna Andersson från Elggraven. Korsen har flyttats från sina ursprungliga platser och är nu uppställda utefter sakristians fasad. Korsen är av gjutjärn och utförda med många dekorativa detaljer i ovanligt utförande. Korsen är värdefulla, då det finns få bevarade gjutjärnskors på kyrkogården. Korsen bär gårdsnamn, vilket gör att de har ett socialhistoriskt värde.

Anders Johan Andersson var född 1844-08-20 och dog 1906-10-06. Hustrun Augusta Charlotta född Fröjd 1847-03-28, dog 1908-12-05.

Bild ID: SLM D2019-0056
Fotograf: Eva Wockatz
Datum: 2016-12-14

Värdering	Mycket värdefull (1)	Material	Gjutjärn
Kvarter	Södra	Omgärdning	-
Avdelning	Vid vapenhuset	Titel	-
Inventerare	Eva Wockatz	Begravd år	1907 - 1914
Gravvårdens typ	Stående gjutjärnskors	Äldsta årtal på gravsten	1907

Beskrivning

6 st stående kors av gjutjärn. Korsen har tidigare legat i en bod och är numera uppställda vid vapenhusets västra fasad.

Inskription

HÄR VILAR
CHARLOTTA SVENSSON
TOMASTORP
* 1851 † 1914

HÄR HVILAR
KARL JOHAN KARLSSON
* 1842 † 1909
S. Ps. 364

H. H.
ARENDATORN E. G. ANDERSSON
FRÅN BRAKÄRR
* 1837 † 1909

H. V.
JOHANNA MATILDA ANDERSSON
* 1853 † 1908

H. H.
ALGOT LARSSON TUNABY
* 1883 † 1907
SV. PS. 439 (?)

HÄR HVILAR LÄGENHETSÄGAREN
GUST. ROB. KARLSSON
FRÅN BRÅTEN
* 1880 † 1910
SAMT HANS LILLA DOTTER
* 1910 † 1910
INGRID ADELIA
HVILA I FRID

Kulturhistoriskt värde

De sex korsen har flyttats från sina ursprungliga platser och är nu uppställda utefter vapenhusets fasad. Korsen är av gjutjärn och flera är utförda med många dekorativa detaljer. Korsen är värdefulla, då det finns få bevarade gjutjärnskors på kyrkogården. Korsen bär gårdsnamn, vilket gör att de har ett socialhistoriskt värde. Ett av korsen har även en numera utdöd titel, lägenhetsägaren.

Bild ID: SLM D2019-0057
Fotograf: Eva Wockatz
Datum: 2017-09-12